

1/1985

verreikend

erica

verrijkend

SCHOEBEN ROGER
DORPSSTRAAT 62

3745 EIGENBILZEN

1/1985

ERICA, 13de jaargang. Dit is nummer een, uitgegeven in maart 1985.

Erica is de driemaandelijke uitgave van de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen. De Vereniging is een provinciale afdeling van het Centrum voor Natuureducatie, aangesloten bij NAL, Natuurbeschermingsactie Limburg aangesloten bij het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming.

Voorzitter: Roger Schoebben, Dorpsstraat 62, 3742 Eigenbilzen. 011/41.31.86.

Alg.Secretariaat: Cécile Ulenaers, Steenweg Linde 66, 3570 Peer. 011/73.52.79.

Penningmeesteres: idem, Rekeningnummer 235-0010248-75.

Wandelprogram Annemie Verheyden, Naamse Steenweg 245, St.Truiden. 011/68.40.60.

Redactie: alle leden van de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen en anderen.

Redaktieraad: Theo Dreesen, Neeroeterenstraat 53, 3671 Opoeteren. 011/86.43.54.

Silvaen Jansen, Dennenstraat 6, 3660 Opglabbeek. 011/85.49.06.

Cécile Ulenaers, Steenweg Linde 66, 3570 Peer. 011/73.52.79.

Annemie Verheyden, Naamse Stg 245, 3800 St.Truiden. 011/68.40.60.

Samenstelling, vormgeving en productie: Jef Leijssen, Overpelt.

Druk en bundeling: Familie Vanhoutte, Genk.

Erica verschijnt op 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december.

op 2 tussennummers in mei en augustus.

Copij binnen op 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november.

Geheel of gedeeltelijke overname van artikelen uit deze uitgave is alleen toegestaan ten dienste van de natuurbescherming en na contact met de auteurs.

Meningen, stellingen en uitspraken in deze uitgave, strijdig met de doelstellingen van de Werkgroep, worden na beraad door de redaktieraad van commentaar voorzien. Recht op antwoord is evenwel ten allen tijde gewaardborgd.

De Werkgroep Limburgse Natuurgidsen draagt Jaargang 1984 op aan Lode Vanhoutte als posthume dankbaarheid voor zijn inzet en werk ten bate van de Werkgroep.

inhoud

3. Editoriaal.

Bij leven en welzijn.

INFORMATIE:

4. Vormingsactiviteiten.

Vastengedachte.

5. Dag lieve mensen.

6. Wist-je-hetjes.

7. Wandelingen

9. Lichting 1984, Beringen.

11. JEN, een jongerencursus.

JONG GELEERD, OUD GEDAAN.

12. Verboden vruchten (1).

14. Lente-ideeën.

15. Valse Christusdoorn.

16. Landschapselementen (1).

19. Beheer (1).

VERDER MET DE NATUUR.

21. Biologisch Tuinieren.

22. Weg-A24-weg (2).

25. Big Brother wist het.

26. Dat was het: een grassenverslag.

28. Dagboek van een boerderij.

29. Jongerenhoekje:

Woordenspel.

Lentelach.

De knoppen aan de bomen

De eerste katjes in de natuur.

editoriaal

Als wij dit schrijven is het half februari. Na de zware koude van januari leek het of wij de lente reeds te pakken hadden. Deze illusie werd echter vlug in de koude vernieling van een tweede winteroffensief gezonden. Toch lengen de dagen met minuten. Het jaarlijkse natuurwonder 'Lente' krijgt dag na dag meer greep op het geheel van het natuurgebeuren. Een nieuwe lente staat voor de deur.

Op de BRT loopt de actie 'Overleven'. Wij worden met de neus op de feiten gedrukt. Zal men het eindelijk inzien? Het is te goedkoop te beweren dat dit alles enkel en alleen het gevolg is van een klimatologische verandering. Reeds eeuwen doet de mens aan rooibouw. Het westen drong Afrika zijn grootschaalse projecten op tot eigen winsten. Deze voedselhulp is absoluut noodzakelijk, doch wanneer zullen dewesterse regeringen hun ontwikkelingshulp aan de hand van kleinschalige projecten zo oriënteren dat deze mensen kunnen voorzien in hun eigen levensbehoeften. Of wil men dit doelbewust niet? Wat heeft dit nu met natuur te maken? Heel veel! Dagelijks zien wij het rondom ons en verweg gebeuren: lozing van afval, zure regen, Lekkerkerk, Soweto, Bhopal, ontginning van tropische regenwouden, ... Wanneer de volgende natuurramp ten voordele van het groot winstbejag en ten nadele van de enkeling? Soms voelen wij ons machteloos. Toch hebben we hier een belangrijk bewustwordingsopdracht tijdens onze wandelingen en in de acties te ondernemen. Zo kunnen wij op deze manier ons kleine steentje bijdragen tot de grote verandering voor hulpverlening en structuren.

Zondag 2 juni voorzien wij in het natuur-historisch kader van Aldenbiezen onze internationale samenkomst met onze Nederlandse Natuurgidsen. Houdt alvast die dag vrij. Meer informatie hierover volgt in ons tussennummer één.

Namens de bestuursleden van de Werkgroep Limburgse Natuurgidsen:
Roger Schoebben, Voorzitter.

bij leven en welzijn

Wij bieden ons bijzonder medeleven aan bij het overlijden van:
Joanna Lievens, die overleed op 17 februari 1985 in de leeftijd van 67 jaar. Zij was de echtgenote van Rik Dedapper, gewaardeerd medewerker aan Erica voor het hoofdstuk Biologisch Tuinieren. Deze vrouw kan in die mate als voorbeeld voor vele echtgenoten worden gesteld, dat zij blindelings en volledig achter het bateloze, bijna niet te verwezenlijken ideaal en pionierswerk van haar man stond. Zonder vragen noch eisen was zij altijd daar waar zij moest zijn in die jarenlange kruisvaart door Vlaanderen en Nederland, waarin het respect voor Moeder Aarde primair was en de natuurlijke voeding voor een betere gezondheid op het voorplan stond. Wij hopen en wensen uit de grond van ons hart dat Rik- nu zijn steun en toeverlaat is overgegaan naar een ander bestaan- ondanks de enorme leegte- de kracht zal putten uit haar herinnering om ons te blijven voorgaan op de weg die leidt naar een unieke vorm van alternatieve zelfvoorziening.

Wie zou er honger lijden voor een mondje meer,
Ach, waar mensen strijden, daar helpt de Heer.

Op 3 december 1984 werd een tweede kind geboren in het gezin van ons sympathiek medebestuurslid Jos Bergs van Leopoldsburg. Allen stellen het wel, zoals dat heet, de vader ook. Een hartelijk proficiat aan Jos, aan zijn vrouw en aan Klaartje dat er een zusje bij kreeg.

(J.L.)

vormingsactiviteiten

- 24 maart: MOSSENWANDELING. Leiding: Luc Lenaerts en André Vandesande.
Samenkomst om 9 uur op de parking van het Domein Hengelhoeff.
- 26 april: VOLKSGELOOF EN HEKSERIJ. Leiding: Mien Verdingh. Voordracht met dia's.
Samenkomst: Hotel Majestic, Europalaan 68, Genk om 8 uur.
- 28 april: GEOLOGISCHE DAGTOCHT DOOR LIMBURG. Leiding: Pol Denis, geoloog.
Samenkomst aan de afrit van Herderen, Tongeren om 8.30 uur.
- 02 juni: CONTACTDAG MET DE NEDERLANDSE NATUURGIDSSEN TE ALDENBIEZEN, RIJKHOVEN.
Voormiddag: Historische wandeling. Namiddag: Landschapswandeling.
Gasthof Aldenbiesen 9.30 uur
- 09 juni: SPINNENWANDELING. Leiding: Jos Jacobs.
Samenkomst op de parking van de Teut te Zonhoven om 9 uur.
- 23 juni: GRASSENWANDELING. Leiding: Hugo Vanderlinden.
Samenkomst aan de kerk van Schulen om 9 uur.
- 15-22 september: NATIONALE NATUURBESCHERMINGSWEEK.
- 05 oktober: TWEDE NATIONALE NATUURGIDSENDAG ergens in Limburg.
- 11 oktober: voordracht: PADDESTOELEN. Samenstelling:
- 13 oktober: PADDESTOELENTOCHT. Liliane Dedroog,
- 17 november: VERDRONKEN LAND VAN SAEFTINGE. Maasmechelen.
- 22 november: voordracht: HET WEER.

vastengedachte

Socialisme of kapitalisme, in alle landen is de mens verpletterd door de techniek, vervreemd van zijn werk, geketend, afgestompt. Oorzaak van 't kwaad: hij heeft zijn behoeften vermenigvuldigd, terwijl hij ze in toom had moeten houden. In plaats van het oog te richten op een overvloed die niet bestaat en die misschien ook nooit zal bestaan, had hij zich tevreden moeten stellen met een bestaansminimum, zoals dat in sommige arme gemeenschappen nog het geval is- op Sardinië en in Griekenland bij voorbeeld- waar de techniek nog niet is doorgedrongen en waar de mens nog niet gecorrumpeerd is door het geld. Daar kennen de mensen een ascetisch geluk omdat bepaalde waarden bewaard zijn gebleven, werkelijk menselijke waarden: waardigheid, broederschap, grootmoedigheid, die aan het leven een unieke smaak geven. Hoe meer we doorgaan met het scheppen van nieuwe behoeften, hoe meer we ook de frustraties zullen vermenigvuldigen.

Wanneer is het verval begonnen? Op de dag dat we de wetenschap boven de wijsheid verkozen en nuttigheid boven schoonheid. Met de Renaissance, het rationalisme, het kapitalisme, de wetenschappelijkheid.

Goed. Maar wat kunnen wij nu doen nu het eenmaal zover is gekomen? Proberen om in onszelf en in onze omgeving de wijsheid en het gevoel voor schoonheid weer op te roepen. Alleen de morele revolutie en niet een sociale, politieke of technische, kan de mens terugbrengen bij zijn verloren werkelijkheid. En je kunt die omwenteling ten minste bij jezelf bewerkstelligen. Dan kom je weer tot vreugde; ondanks die absurde en wanordelijke wereld die ons omkneld houdt.

Simone de Beauvoir.

dag, lieve mensen

Terwijl we dit voorbereiden brengt een 2de winteroffensief weer sneeuw en kou, een herhaling van de winterpret van begin 85. Voor de Jaarvergadering naar Beringen trekken was op die 12de januari een hele onderneming. Ik strandde onderweg in de voormiddag, slaagde in een 2de poging in de namiddag en vond het met 45 andere dappere Belgen een gezellige bijeenkomst. Ik hoorde daar dat ik zo'n fijne voormiddagwandeling had gemist. Jammer dat Prof. Libbrecht door de verkeersmoeilijkheden werd weerhouden. De morele opkikker van zijn woorden hadden we aan het begin van een nieuw werkjaar best kunnen gebruiken. Gelukkig waren er de deugdoendecontacten bij kaas en wijn.

➤ Voor Erica mochten we al heel wat stortingen ontvangen. Daaronder ook verschillende ruime giften waarin we duidelijke sympathie voor ons tijdschrift voelen. Dat doet de redactie deugd. Heel hartelijk dank. We hopen dat die stroom nog wat aanhoudt, want we bereikten de kostprijs van Erica nog lang niet. Dus, de jongens die ons voorlopig vergaten, doe je best.....

◊ Het Nederlandse tijdschrift 'De Natuurgids' telt bij ons heel wat abonnees. De girokaart die rond de jaarwende werd toegestuurd, bracht twijfel omtrent de beschikbare rekening in Maasmechelen, waarop men gewoon was te storten. Uit een telefoontje met Hoofdredakteur Tasma bleek dat die girokaart een misser was. Onze bijdrage van 235 frank wordt nog altijd ingewacht op rek. 454-6070971-04 v/d Kredietbank te Maasmechelen ten name van De Natuurgids, Heerlen.

◊ Het grote aantal inschrijvingen bewijst een ruime belangstelling voor de cursus Natuurgids te Aldenbiezen. Niet minder dan 75 kandidaten kwamen op 15 februari kennismaken met het opzet. Dat belooft voor de Natuurbescherming in Zuid-Limburg, dat optreedt als begeleider.

Intussen is de groep al aangegroeid tot 80 deelnemers. De prachtige omgeving waarin zij de cursus kunnen volgen zal hen hopelijk motiveren tot een blijvende inzet voor het behoud van natuur en cultuur. Dit wordt ook het thema van de contactdag met de Nederlandse Natuurgidsen die plaats heeft op 2 juni te Aldenbiezen en waarop de cursisten hartelijk worden uitgenodigd.

➤ Vanaf 1985 zal de cursus Natuurgids gemakkelijker te volgen zijn voor blinden, visueel gehandicapten, bejaarden,.... doordat de hele cursus op cassetten wordt ingelezen door de vrijwilligers en de technici van de Bandotheek, Studio 2000 te Hasselt. Iedereen kan deze cassetten ontvangen tegen de storting van 2500 frank op rek 412-9049161-12 van het CVN, Ommegranckstraat 20, 2018 Antwerpen. Contactadressen:

Hugo Vanderlinden, Pastoor Wintersstraat 3, 3920 Lummen; Telefoon: 013/55.14.54.
Diederik De Leersnijder, Duifhuisstraat 2, 3800 St.Truiden; Telef: 011/68.48.93.
Karin De Greeve, Studio 2000, Stadsomvaart 7, 3500 Hasselt; Telef: 011/22.34.37.

De basis cursus van 15 lessen wordt dit jaar zelfs op 2 plaatsen ingericht namelijk te Oostham op 11 april en te Hamont op 13 april. De initiatiefnemers en deelnemers van deze 'Natuur-in-zicht' wensen wij veel succes en een verrijkend contact met elkaar en de natuur. Inlichtingen: André Vandesande: 011/22.25.38.

Kinderboerderij Kiewit organiseert met medewerking van natuurgidsen een cursus 'Natuur speels beleven' van 9 tot 12 april, dagelijks van 9 tot 19 uur. Kostprijs 1100 frank (middag- en avondmaal inbegrepen) of 2000 frank (morgenmaal en overnachting inbegrepen). Opzet: natuur op een speelse wijze beleven en zelf manieren ontdekken voor het overdragen van het natuurbeleven op anderen. De cursus is bedoeld voor leerkrachten, natuurgidsen, jeugdleiders, speelpleinwerkers, bezigheidstechnici, enz... Inlichtingen: 011/21.08.49.

Het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming besliste dit jaar de formule van de Natuurbeschermingsdag te wijzigen en een reeks activiteiten te plannen gespreid over een week. Dat zal zijn van 15 september (met provinciale activi-

teiten) tot 22 september (met slotactiviteiten in de Zwinstreek). Goede voorstellen voor de 15de zijn welkom op het Secretariaat of op de Nal.

Vorig jaar richtte het CVN een 1ste Nationale Natuurgidsendag in te Beernem in West-Vlaanderen en we in het Provinciaal Domein Bulskamp. Die Contactdag zou dit jaar doorgaan in Limburg en wel op 5 oktober/ Meer detail zijn nog niet gekend. Houdt die datum vrij. Bedoeling is niet een zware studiedag, maar eerder een contactdag in gezelligheid en in een interessante omgeving waarop de hele familie welkom is. Dat benadert de formule van de Contactdag met de Nederlandse Natuurgidsen, die dit jaar doorgaat in Aldenbiezen op 2 juni. Ook die datum genoteerd? Dat wordt wel het jaartje voor Limburg. Je doet toch mee?

Samenstelling: Cécile Ulenaers, Peer.

wistjehetjes

Op 17 maart gaat de volgende vredesbetoging door te Brussel. Kruipen wij in onze schulp nadat wij door onze regering voor schut werden gezet? In hoeverre de democratie nog geldt voor België hebben we nu wel kunnen vaststellen. Wij waren met 78 % tegen entoch wordt ons geen gehoor gegeven. Wij laten ons echter niet aan de Amerikanen verkopen en dat kunnen wij laten horen te Brussel. Dit is belangrijker dan ooit tevoren, en het VAKA heeft steun nodig.

Nal startte sedert 1984 met een meer thematische aanpak van de milieuproblematiek. Redenen voor de gewijzigde strategie :1) de problemen overstijgen de draagkracht der plaatselijke verenigingen; 2) gezamenlijke aanpak van de verspreide problematiek; 3) energiebesparing, documentatieopbouw; 4) efficiëntere aanpak. NAL doet beroep op de natuurgidsen voor de uitbouw van aangepaste werkgroepen die nodig zijn voor een frontvorming bij verkeerde politieke beslissingen. Inlichtingen: Nal-krant 1/85.

Bero organiseert een natuur-tiendaagse van 22-31 maart, telkens om 20 uur in het Culcentrum van Beringen. Dat gebeurt met tentoonstelling, op 23/3 voordracht over Natuurbehoud door Dr.E. Kuyken, op 25/3 voordracht over Kruiden door D.Leppens, op 28/3 Voordracht over Heidebeheer door J.Desmet en Diareeks over India door M.Decler, op 29/3 Zure-regen-probleem door Greenpeace, op 30/3 Diareeks over Afrika door H.Lehaen.

Natuurhulpcentrum Opglabbeek bouwt nieuwe installaties en heeft geld nodig. Voor 1000 frank per M2 zijn zij gered, lig jij geen nacht langer wakker, word jij mede-eigenaar en vereeuwig je je naam als sponsor van het Asiel. Meedoen.

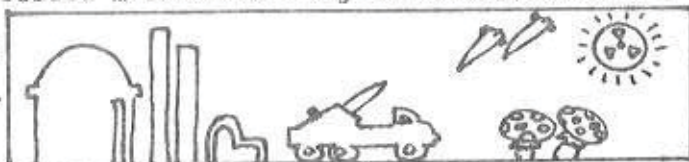
Op 2-3 mei zal te Maastricht een internationaal symposium doorgaan onder het motto: Wilde planten bedreigd! Beschermd?. Plaats en programma-aanvraag: Natuurhistorisch Museum Maastricht Bosquetplein 6-7 of Tel: 011/27.27.74 na 18 uur.

Flor Van Brabant zoekt bateloze helpers voor de beheerswerken op Masy. Die kunnen zich elke zaterdag aanmelden om 9 uur aan de kerk van Houthalen-Oost. Inlichtingen: 011/38.16.24 na 18 uur.

Van 25 mei tot 9 juni gaat de tentoonstelling 'Het Kempens Landschap' door in het RHITO te St.Truiden aan de Terbiestweg. Dagelijks open van 9-17 uur en van 14-17 uur in de week-ends. Groepsbezoek mogelijk en begeleid. Inlichtingen: 011/68.22.69 tijdens de bureeluren of 011/27.22.96 na 18 uur.

Lisec publiceerde een reeds eerder vermeld uitgebreid studierapport over het Landschapspark De Herck, zijnde een streekstudie die vooral de relatie Landbouw-landschapzorg benadert in de streek: Hasselt, Tongeren, St.Truiden. Lisec wil dat studiewerk in de praktijk omzetten en heeft daarvoor een BTK-project lopen dat hulp vraagt. Geïnteresseerden melden zich bij Lisec: 011/36.27.91.

Samenstelling: Jef Leijssen,

wij wandelen met

- 24 mrt:Lummen:voorjaarswandeling Laren en Heg.Gids:Werkgroep Ecologie Lummen.
14u,Kerk Gestel,Lummen.
- 24 mrt:Elslo Bos in 't voorjaar.Gids:Natuur en Landschap Genk
9u,Genk Station; 9u20:Kasteel Elslo, laarzen.
- 24 mrt:Tessenderlo:lentewandeling.Gids:Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14u,Bosmuseum Gerhagen,Tessenderlo.
- 30 mrt:Exploratieocht i/d Roosterbeekvallei.Gids:Natuur en Landschap Genk.
13u30,Genk Station. Laarzen.
- 31 mrt:Voorjaarswandeling op Hengelhof.Gids:Flor Van Brabant.
9u,Parking Kasteel Hengelhof, Houthalen.
- 31 mrt:Muisenheide:naaldbos, weiden,akkers,beekvallei. Gids:Milieugroep Bero.
14u,Zaal St.Pietersgilde, Muisenheide,Beringen.
- 07 apr:Vloeiweiden te Lommel-Kolonie. Gids:Noordlimburgse Natuurgidsen.
14,einde Koloniestraat,Lommel-Kolonie. Laarzen, geen honden.
- 08 apr:St.Truiden:Voorjaarsflora te Klein-Gelmen.Gids:Wielewaal Fruitstreek.
14u,Kerk Klein-Gelmen,St.Truiden.
- 14 apr:Uitstap per auto naar Elslo.Gids:Werkgroep Ecologie Lummen.
13u,Gemeenteplein,Lummen.
- 14 apr:De Bek,Neeroeteren:gemengd landschap. Gids:Mevrouw Vandesande.
14u,Eilandje Neeroeteren (Parking Eilandje).
- 14 apr:Hageven Neerpelt.Gids:Wielewaal Midden-Limburg.
8u,Parking School Fraters,Kleine Hemmen,Zonhoven (eigen vervoer).
- 14 apr:Paal:ochtendwandeling a/d Rijsselse Plas.Gids: Milieugroep Bero.
6u,Kerk Brelaar,Paal,Beringen.
- 14 apr:Krokuswandeling.Gids:Leefmilieu Borgloon.
14u,Speelhof aan de Kerk, Borgloon.
- 14 apr:Heusden-Zolder:Natuurwandeling te Obbeek-Ubbersel.Gids:Milieuraad Heus-Z.
9u,Obbeekstraat 1,Heusden.
- 14 apr:Bunderbos.Gids:Natuurhulpcentrum Opglabbeek.
8u30,Asiel,Dennestraat 6,Opglabbeek. Geen honden.
- 14 apr:Elslobos:voorjaarsbloei (busuitstap).Gids:Hamse Natuurvrienden.
8u,Oostham,8u05.Kwaadmechelen,8u10.Genendijk.
- 21 apr:Stramprooierbroek.Gids:Jan Sanders.Geen honden.
8u,Asiel Opglabbeek,Dennenstraat 6;9u,Woutershof Molenbeersel.
- 21 apr:Dauwtrip te Tongeren:vogels observeren.Gids:Leefmilieu Tongeren.
6u,Kerk St.Gillis, Hasseltse Steenweg, Tongeren.
- 21 apr:Domein Nieuwenhoven,St.Truiden.Gids:Wielawaal Midden-Limburg.
8u,Parking School Fraters,Kleine Hemmen, Zonhoven (eigen vervoer).
- 21 april:Stramprooierbroek,St.Maartensheide. Gids:Natura Limburg, G.Verstraete.
14u,Kerk 't Hasselt,Bree.
- 27 apr:Heusden-Zolder:Ochtendwandeling te Terlaemen. Gids:Milieuraad H-Zolder.
6u,Kerk Bolderberg,Zolder.
- 28 apr:Lummen:Lentewandeling te Geneiken.Gids:Werkgroep Ecologie Lummen.
14u,School te Geneiken,Lummen.
- 28 apr:Hasselt,Herckenrodebossen. Gids:Wielewaal Midden-Limburg.
9u,Zaal Kermeta,Kermt.
- 28 apr:Tervant-Paal:kleinschalige landbouw,bos;Gids:Milieugroep Bero.
14u,Kerkhof Tervant,Beringen.
- 01 mei:Tessenderlo:Broedgebied en omgeving.Gids:Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14u,Bosmuseum Gerhagen,Tessenderlo.
- 05 mei:Vloeiweiden te Lommel-Kolonie.Gids:Noord-Limburgse Natuurgidsen.
14u,einde Koloniestraat,Lommel-Kolonie (Laarzen en geen honden).
- 05 mei:Heers:Kasteeldomein te Heks.Gids: Wielewaal Fruitstreek.
14u,ingang Kasteeldomein Heks,Heers.
- 12 mei:Kerkhoven-Lommel:bezoek a/d Tip,dendrologische tuin.Wielewaal N-Limburg.
13u,Parking School Fraters,Kleine Hemmen,Zonhoven (eigen vervoer).

- 12 mei: Lummen: parkwandeling Burgh en Loye. Gids: Werkgroep Ecologie Lummen.
14u, Gemeenteplein, Lummen.
- 12 mei: Groot-Loon: Bloesemwandeling. Gids: Leefmilieu Borgloon.
14u, Speelhof (aan de Kerk) Borgloon.
- 12 mei: Heusden-Zolder: Galgenberg. Gids: Milieuraad Heusden-Zolder.
9u, Parking firma Mireille. P. Paquaylaan, Heusden.
- 12 mei: Bosbeekvallei te Opglabbeek: Gids: Natuurhulpcentrum
14u, Wilhelm Tellstrand, Opglabbeek (laarzen, geen honden).
- 12 mei: St. Truiden: Vroegvogelexcursie. Gids: Wielewaal Fruitstreek.
6u, Parking Provinciaal Domein Nieuwenhoven, St. Truiden.
- 12 mei: Vogelzang te Gerhoeven. Vroegmorgenwandeling met de Hamse Natuurvrienden.
5u, Gerhoevense Brug, Oostham.
- 18 mei: Heidewandeling op Tenhaagdoornheide. Gids: Silveer Bloemen.
9u, Limburg Golf, Weg Houthalen-Zwartberg, tegenover Ingang Kelchterhoef..
- 19 mei: Vallei van de Zwarte Beek: ochtendwandeling. Gids: Milieugroep Bero.
5u, Koersel; Kapel 't Fonteintje.
- 19 mei: Rijkhoven: omgeving Aldenbiesen. Gids: Leefmilieu Tongeren.
14u, Gasthof Aldenbiezen, Rijkhoven, Bilzen.
- 26 mei: Paal: Holle wegen, beekvallei. Gids: Milieugroep Bero.
14u, Kerk Paal, Beringen.
- 26 mei: Lummen: Kastelenwandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Lummen.
14u, Gemeenteplein, Lummen.
- 31 mei: Avondwandeling te Tessenderlo. Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
20u, Kiewitshoeve te Engsbergen, Tessenderlo.
- 02 jun: Elslobos. Gids: Natuurhulpcentrum
8u30, Natuurhulpcentrum, Dennenstraat 6, Opglabbeek (geen honden).
- 02 jun: Vloeiweiden te Lommel-Kolonie. Gids: Noordlimburgse Natuurgidsen.
14u, einde Koloniestraat, Lommel-Kolonie (laarzen, geen honden).
- 09 jun: De Bek te Neeroeteren; gemengd gebied. Gids: Mevrouw Vande Sande.
14u, Parking Eilandje, Neeroeteren.
- 09 jun: Kerniel: Landschapswandeling en kloosterbezoek. Gids: Leefmilieu Borgloon.
14u, Speelhof aan de kerk, Borgloon.
- 09 jun: Heusden-Zolder: Beringerheide. Gids: Milieuraad Heusden-Zolder.
14u, Hoek Champert-Kapelstraat, Heusden.
- 09 jun: Gingelom: Kasteel, dorp en holle wegen van Kerkom. Gids: Wielewaal Fruitstr
14u, Kerk van Kerkom bij St. truiden.
- 14 jun: Gerheser Heide: waarnemen van Uilen, Vleermuizen en nachtzwaluwen.
21u10, voormalig stort te Gerhees, Ham. Gids: De Hamse Natuurvrienden.
- 15 jun: Vallei Zwarte Beek: Avondwandeling. Gids: Milieugroep Bero.
22u, Kapel 't Fonteintje, Koersel.
- 16 jun: Tongeren: Zomerwandeling. Gids: Leefmilieu Tongeren.
14u Kerk Lauw, Tongeren.
- 15 jun: Avondwandeling aan de vennen te Opglabbeek. Gids: Natuurhulpcentrum.
20u, Diva, Opglabbeek; Geen honden, wel laarzen.
- 16 jun: Tenhaagdoornheide, Houthalen. Gids: Flor Van Brabant.
9u, Parking Reservaat Tenhaagdoornheide, Houthalen
- 16 jun: Bosbeekvallei te Opoeteren. Gids: Natura Limburg Theo Dreesen.
14u, Hotel Oeterdal, Neeroetersestraat, Opoeteren.
- 23 jun: Busuitstap naar de Hoge Venen. Gids: Werkgroep Ecologie Lummen.
Details na inschrijving op nummer 013/55.27.42.
- 23 jun: Tessenderlo: Zomerwandeling. Gids: Werkgroep Ecologie Tessenderlo.
14u, Bosmuseum Gerhagen, Tessenderlo.
- 23 jun: Domein Mazy. Gids: Flor Van Brabant.
14u, Kerk Houthalen-Oost.

Samenstelling: Annemie Verheyden, St. Truiden.

lichting 1984

Zoals elk jaar publiceren we ook dit jaar de adressen en werken van de nieuwe lichting natuurgidsen. Zo kan eenieder beroep op hen doen indien gewenst. We herinneren eraan dat bij Theo Dreesen het depot der werken is geïnstalleerd en dat daar een volledige lijst van gidsen en werken kan bekomen worden tegen kostprijs J.L.

- Aerts Liliane, Bremstraat 1C, 3920 Lummen. Het Domein De duizendjarige Eik te Heusden. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek te Koersel.
- Bervoets Ann, Guido Gezellelaan 22, 3550 Heusden-Zolder. Ubbersel-Obbeek te Heusden. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek te Koersel.
- Beerten Maria, Laakstraat 38, 3560 Beringen. Wandelen op de Koerselse Heide. Diareeks.
- Beuckx Jean-Pierre, Windmolenstraat 2, 3980 Tessenderlo. Tel: 013/66.29.30. Oosterbergen Tessenderlo. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek.
- Billen Marleen, Boogstraat 24a, 3600 Genk. 011/35.17.69. De Augustijnenvijver te Genk. Natuurexploratie: Bomen te Bokrijk.
- Ceyssens Freddy, Heuvelstraat 98, 3550 Heusden-Zolder; 011/53.70.61. Een namiddag in het Binnenveld te Beverlo. Beheerswerken i/d Vallei v/d Zwarte Beek.
- Claes René, Genebroekstraat 73, 3960 Beverlo. 011/34.11.29. De St.Maartensberg en de Vallei van de Grote Beek, Beverlo. De Kruidentuin te Koersel.
- Colaert Marij, Grotestraat 175/5, 3630 Genk. 011/35.28.14. Wandeling in de Hoge Venen. De Instructieve tuin te Genk..
- Coomans Alfons, Gasthuisstraat 25, 3550 Heusden-Zolder. 011/53.96.35. De Galgenberg te Heusden. De Kruidentuin te Koersel.
- Dingens Marcel, De Huttestraat 25; 3530 Houthalen. 011/38.08.65. Een Lentetocht. Film.
- Engelen Rita, Europalaan 79, 3600 Genk. 011/35.20.69. De Molenvijver te Genk. De Instructieve tuin te Genk.
- Geerts Paula, Vliegeneinde 37, 3560 Beringen 011/42.66.01. Wandelen op de Koerselse Heide. Diareeksen.
- Goossens Corry, Huisvijverstraat 12, 3550 Heusden-Zolder. De Galgenberg te Heusden. De Kruidentuin te Koersel.
- Goris Maria, Kerkenblookstraat 38, 3550 Heusden-Zolder. 011/42.16.61. De Herfst in het bos van Abbeek-Ubbersel. Natuurpad.
- Gregoor Godelieve, Schoolstraat 27B1, 3611 Beverst. 011/41.41.65. Herfstwandeling op Groenendaal te Munsterbilzen. Mijn kruidentuin.
- Heiligen Patrick, Heerbaan 299, 3560 Beringen. 011/42.28.93. De Laambroeken te Heusden-Zolder. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek te Koersel.
- Horions Eddy, Spoorwegstraat 30, 3931 Linkhout. 013/44.29.73. De Goeren te Linkhout. Verslag van de opleidingscursus.
- Indecleef Hilde, Weerterstraat 124, 3680 Maaseik. 011/56.47.08. De Augustijnenvijver te Genk. Brochure: Veelvoorkomende planten.
- Jacobs Daniël, Linkhoutstraat 295, 3931 Linkhout-Lummen. Het Schulensbroek te Schulen. Diareeks.
- Jansen Henri, Vandermarkstraat 26, 3920 Lummen. 013/55.24.50. Het Schulens Meer te Schulen. Dossier: Schulens Meer.

- Janssen Johan, St.Lambertusstraat 1, 3920 Lummen. 013/55.22.04. De Goeren te Linkhout. Diareeks.
- Kums Dirk, Kapelhof 10, 3520 Zonhoven. 011/81.40.72. De Laambroeken te Heusden-Zolder. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek.
- Lenaerts Luc, Fonteinstraat 8, 3920 Lummen. 011/55.34.99. Een Voorjaarswandeling voor mossen, Winterslag-Spoorweg. Voordracht: Paddestoelenvergiftigingen.
- Maes Albert, P.Pellinckxstraat 8, 3560 Beringen. De Korspelheide en de Vossenhoek te Koersel. De Kruidentuin te Koersel.
- Mangelschots Florent, Sparrenweg 156, 3980 Tessenderlo. 013/66.46.18. Het Houtenbergpad te Engsbergen-Tessenderlo. Beheerswerken i/d Vallei v/d Z.B te K.
- Mangelschots Rita, Heidestraat 74, 3968 Ham. 013/66.30.02. Viermaal door Ham. Planten en dieren tijdens het wisselen van de seizoenen: 4 wandelingen.
- Meelberghs Marie-Ange, Beverlosesteenweg 16, 3940 Paal-Beringen. 011/42.22.41. De Rijsselse Plas te Paal. Lessenreeks: Het leven in gemeenschap.
- Moons Anne-Marie. Kuringersteenweg 176, 3500 Hasselt. De holle wegen van Halen. Landschapsbeschrijving: Holle wegen.
- Neyens Josette, Schabartstraat 37, 3600 Genk. 011/35.35.37.11. De Molenvijver te Genk. Het instructieve Pad te Genk.
- Poel Luc, Laan op Vurten 113, 3560 Beringen. 011/42.36.05. Den Zandberg te Beringen-Mijn. De Kruidentuin te Koersel.
- Provost Walter, Trompetstraat 21, 3560 Beringen. 011/42.19.11. De Hek te Beringen. De Kruidentuin te Koersel.
- Put Annie, Merelstraat 3550 Heusden-Zolder. De Champert Kizelvaart te Beringerheide, Beringen. Leerwandeling: Herfst in het bos.
- Put Ronny, Merelstraat 6, 3550 Heusden-Zolder. De Champert Kizelvaart te Beringerheide, Beringen. Belang van bomen en de noodzaak van boomverzorging.
- Roosen Robert, Kuringersteenweg 176, 3500 Hasselt. De Holle wegen van Halen. Landschapsbeschrijving: Holle wegen.
- Simons Marcel. Vanderelstraat 27 3970 Leopoldsburg. 011/34.52.03. Op het Zand te Leopoldsburg. Nestkasten.
- Simons Steven, Oude Baan 30, 3550 Heusden-Zolder. 011/53.53.74. Ubbersel-Obbeek te Heusden. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek.
- Vanbrabant Joseph, Driesstraat 106, 3818 Niewerkerken. 011/67.51.26. Provinciaal Domein Nieuwenhoven te St.Truiden. Bomen in het stadspark van St.Truiden.
- Vandereyken Etienne, Jaarmarktstraat 6, 3511 Hasselt. De Kuringer Heide te Kuringen. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek te Koersel.
- Vandewijgaert Maria, Genebergstraat 51, 3969 Ham. 011/34.47.63. Viermaal Ham. Wegbermen.
- Vanheusden Edgard, Genbergstraat 113, 3721 Kortesseem. 011/37.65.72. Rijsbroek en Hardingen in St.Huibrechts -Hern, Hoeselt. Fruitvariëteiten.
- Vannijvel Guy, Doelstraat 33, 3910 Herk-de-Stad. 013/55.32.04. Natuurhistorische wandeling rond de Warande te Diest. Leerpad: Boomstudie op de Warande, Diest
- Vanzeir Romain, Helderbeekstraat 16, 3560 Beringen. De Rijsselse Plas te Paal. Beheerswerken in de Vallei van de Zwarte Beek te Koersel.
- Verbiest Jan, Lakenstraat 92, 3988 Veerle-Laakdal. Gerhagen III, Natuurzoektocht en Nestkastencontrole.
- Verheyen Leon, Broekkant 21, 3660 Opglabbeek. 011/85.61.60. Herfstwandeling rond het Turfven te Opglabbeek. Beheerswerken.

Verheyen René, Nijverheidsweg 9, 3969 Ham, Oostham; 011/40.14.49. Viermaal Ham. Tentoonstelling.

Verhoeven Kate, Vandermarckstraat 26, 2920 Lummen. 011/55.24.50. Het Schulens Meer te Schulen, Kruiden.

Walbers Martine, Tramstraat 19, 3970 Leopoldsborg. 011/34.45.70. Op het Zand te Leopoldsborg. Bomen I/ h park van de Onderofficieren te Leopoldsborg.

Wouters Alois, Hamonterweg 39, 3598 Bocholt. 011/46.32.03. De Lozer Heide te Lozen. Diareeks.

Samenstelling: Liliane Dedroog, Maasmechelen.

JONGERENCURSUS VAN 11 TOT 14 JAAR: 'ONTDEK EN BELEEF DE NATUUR'.

De cursus natuurgids is een unieke ervaring, een jaar gezellig met elkaar optrekken, nieuwe dingen leren, ontdekkingen doen, een fijne tijd. Maar wat als de cursus afgelopen is? Verdwijnt iedereen weer terug in de anonimiteit? Helaas is dat vaak de realiteit! Voor een deel van de nieuwbakken natuurgidsen 1982 was dat niet het geval. Zij sloegen de handen in elkaar met eerder gediplomeerde natuurgidsen, natuurvrienden en milieuverenigingen uit Bocholt, Maaseik, Kinrooi en Bree. Zij startten met een jongerencursus.

Doel: jongeren zo breed mogelijk informeren over de natuur en de mens daarin.
Inrichters: Limburgse Natuurgidsen in samenwerking met Wielewaal Bree en regio Maasland, Velt-Kinrooi en de Kultuurraad Bocholt. Start: maart 1984.

Deelnemers: 127 jongeren uit Bocholt, Bree, Kinrooi, Maaseik met als programma:

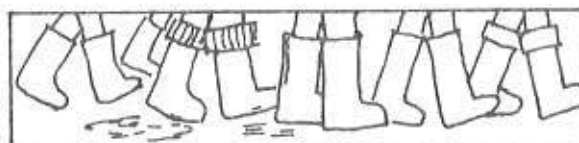
- 1). Binnenlessen gegeven met veel aanschouwelijk materiaal: dia's, film, video, planten en dieren in bokalen. Volgende onderwerpen waren aan de orde: het bos, wat vliegt daar, kruiden, sloot en plas. Een schriftelijke neerslag vonden de kinderen in een aangepast werk-, lees- en doebundeltje.
- 2). Buitenlessen en beleving van interessante natuurtochten. Zo verkenden ze hun eigen streek en kregen eerbied en bewondering voor de natuur.
- 3). Andere activiteiten: gedurende het groot verlof namen Jen'ers deel aan de werking van andere natuurverenigingen, waaronder een studiekamp door Wielewaal Bree en aan de natuurbeurs van Velt-Kinrooi.
- 4). Verdere plannen: na de vakantie zijn de lessen opnieuw gestart. Voor de nieuwe onderwerpen zijn werkgroepen gevormd, telkens instande voor de uitwerking van een thema. Volgende onderwerpen worden behandeld: de boom, het weer, paddestoelen, trekvogels. Heb jij materiaal, ideeën, interesse, ervaring... neem contact op met ons, wij willen nog bijleren, Uw hulp is welkom. In maart 1985 start een nieuw seizoen waarvoor geïnteresseerden van 11 jaar zich kunnen laten inschrijven. Voor de tweede jaars volgen parallele, meer gespecialiseerde activiteiten.

INLICHTINGEN EN INFORMATIE.

Hiervoor kan je terecht bij alle Jen-begeleiders of bij Jean-Pierre Keyers, Dorpstraat 32, 3500 Hasselt. Telefoon: 011/22.83.32. Op dit adres kan je ook terecht voor:

- een beknopte schriftelijke evaluatie v/h eerste Jen-jaar;
 - een bosspel met kaartjes voor kinderen;
 - informatiebundels over enkele Jen-lessen;
 - uitlenen van een tentoonstellingsstand: NATUUR, JE BUUR.
 - wordt binnenkort verwacht: boszoektocht gemaakt door de Jen-groep
- Meer informatie volgt in één van de volgende Erica's.

Samenstelling: Jean-Pierre Keyers, Kinrooi.

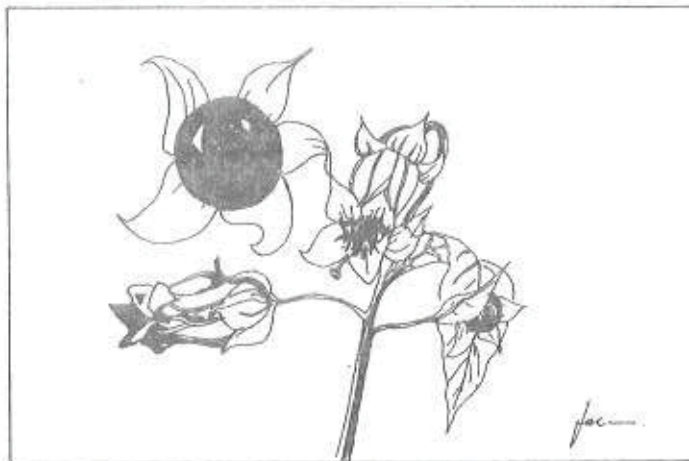
Groei van kennis en inzicht draagt bij tot respect voor het bedreigde. In Jaargang 85 brengen wij bijdragen over Verboden vruchten, Boomstudie Beheer van terreinen en miskende natuurgebieden tot nut van hen die nog iets willen leren.
J.L.

verboden vruchten

INLEIDING.

Onder deze titel verscheen van de hand van J.H KOEMAN, hoogleraar verbonden aan de Landbouwhogeschool van Wageningen, een artikel in het Medisch Magazine Organorama. Hieruit volgt een kleine bewerking. Meer dan enig ander natuurproduct lijken bessen en besachtige vruchten voorbeschikt te zijn voor de functie van consumptie-artikel. Zij hebben meestal een opvallende en aantrekkelijke kleur. Vermits ze veelal op heesters groeien zijn ze daarenboven gemakkelijk oogstbaar. Slechts een beperkt aantal bessen mag zonder gevaar gegeten worden door de mens.

Wolfskers.

Op het eerste gezicht zou dit tot de conclusie kunnen leiden dat deze giftigheid een speling van de natuur is, waarmee noch plant, noch consument gediend zijn. Niets is minder waar. Deze stoffen hebben een functie. Hierbij kan voordeel ontstaan voor de plant: hij beschermt zichzelf tegen insectenvraat. Het kan zijn dat ook de besseneter er voordeel uittrekt. Bij sommige vlinders beschermen giftige stoffen uit de plant vlinders tegen prooivogels, daar de stoffen een braakreflex opwekken.

De bessen van de Vuurdoorn (*Pyracantha coccinea*), een veel aangeplante heester in de siertuinen omwille van de oranje bessen die in de winter deze heester sieren, zijn giftig voor de mens, maar worden gretig gegeten door sommige vogelsoorten. Hetzelfde geldt voor andere soorten. Denken wij aan de Zwarte Nachtschade of aan de Kardinaalsmuts. Een gering aantal van deze bessen zijn voor de mens al dodelijk. De selectiviteit van de giftigheid houdt verband met het volgende: sommige dieren zijn in staat om giftige stoffen onschadelijk te maken.

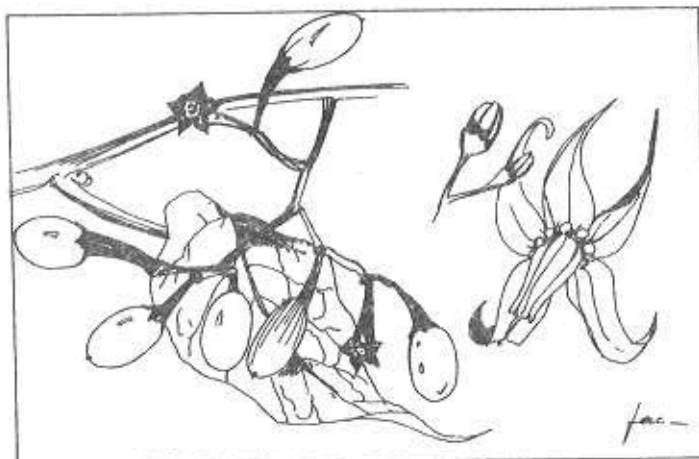
VERBODEN VRUCHTEN. Deel een.

In deze eerste aflevering over giftige besdragende planten kiezen we als eerste familie de Nachtschade of Solanaceae. Eerst misschien de algemene kenmerken van de familie. De planten zijn altijd kruidachtig of heesters, nooit bomen. De bladeren staan steeds verspreid. Veelal zijn ze giftig. De beroemde Nachtschade is de Aardappel. Deze groente was al in cultuur in Zuid-Amerika (Bolivië, Ecuador, Columbia, Chili, Peru) in de tweede eeuw na Christus. De Spanjaarden hebben ze ontdekt en omstreeks 1570 naar Europa gebracht. Aanvankelijk in Ierland gegeten en gekweekt, werd ze pas in het midden van de 18de

eeuw een volksvoedsel.

In feite waren de toenmalige aardappelen niet geschikt voor de kweek op wereld-schaal. Ze werden aangetast door parasieten (de gevreesde aardappelziekte) en ze waren niet vorstbestendig. Toen zocht men in Amerika naar soorten die opgewassen waren tegen de talrijke parasieten en tegen de lage temperaturen. De groene delen van de aardappelplant zijn zeer giftig. De aardappelknol bevat veel zetmeel en een giftig alkaloïde, dat door koken vernietigd wordt. Het geslacht *Solanum*, waartoe de Aardappel behoort, bevat nog 2000 soorten. De bekendste zijn: Aubergine, Tomaat en de Zwarte Nachtschade, een zeer giftig tuinkruid.

Bitterzoet.

Andere Nachtschaden leveren nog groenten; Spaanse Peper, Paprika, Cayenne-peper. Sommigen worden gekweekt als sierplant: de Petunia en de Lampionplant. Sommige Nachtschaden bevatten bestanddelen die in de geneeskunde worden aangewend, bij voorbeeld atropine uit de Wolfskers. Nicotine in de Tabak, waarvan 75 soorten en zeer talrijke variëteiten bestaan. Deze plant die 2 meter hoog kan worden, bevat een giftig bestanddeel: nicotine. De tabaksplant is door de Spanjaarden in het begin van de 16de eeuw naar Europa gebracht. Het gebruik ervan als snuiftabak verbreidde zich onstreeks 1560 vanuit Frankrijk. Als schadelijke drug beschouwd, werd de plant in zeer veel landen verboden.

Volgens J.H.Koeman bevatten de meeste Nachtschade-soorten 2 giftige producten

- a) Solanine dat aanleiding geeft tot braken, diarree, koorts, snelle pols en een oppervlakkige ademhaling.
- b) Hyoscyamine: geeft een droge mond en keel, misselijkheid, opwindings en hallucinaties. Beide giften geven in een verder stadium krampen, coma, ademstilstand en daarna de onvermijdelijke dood. Het hoofdbestanddeel in beide giften is atropine. Welke zijn nu de giftige werkingen van de stof?

- 1) een lokale werking. Het dringt moeilijk door de gezonde huid, maar in voldoende hoeveelheid zet het de bloedvaten van de huid uit, zet het de huidsecreten stop en geeft het een lokale verdoving door verlamming van de huid uiteinden. Het werkt zeer snel in het oog, waar het de pupil opent en verlamming van de accommodatie (dit is de aanpassing van het oog aan ver en dichtbij zien) geeft. Dames gebruiken daartoe soms de Wolfskers die daardoor de Latijnse benaming van Belladonna meekreeg, wat mooie dame betekent.

- 2) Door de beschadigde huid en de slijmvliezen (mond, maag, oog) wordt het zeer snel opgenomen en dan in alle organen van het lichaam verdeeld. Kleine doses worden gemakkelijk afgebroken, maar grote doses geven door opstapeling vergiftigingsverschijnselen.

- 3) Een algemene werking. Deze begint zodra er voldoende atropine opgenomen is. Dan is er een dubbele werking:

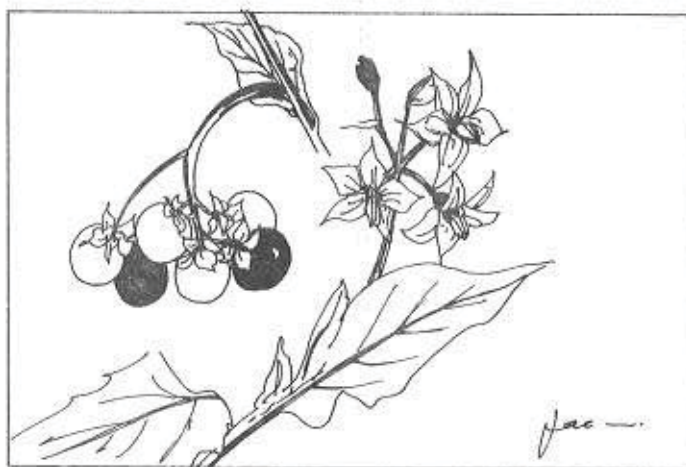
- a) op het centraal zenuwstelsel, vooral de hersenen;
 - geeft aanleiding tot overdreven bewegingen, hallucinaties van zowel het gezicht als het gehoor en delirium, dikwijls gepaard gaande met geweld en met razernij (Atropa, de geslachtsnaam van de Wolfskers, betekent in het Grieks trouwens wreedheid);

-prikkelt verder de ademhaling en de temperatuur;
 -spoedig treden bevingen en convulsies op (dit zijn een soort stuipen), die uiteindelijk aanleiding geven tot slaap, coma, verlamming en de dood.

- b) Het geeft een deprimerende en zelfs verlamdende werking. Eerst zijn het de klieren van huid, mond, keel en maag die trager gaan werken, het hart versnelt en de spijsvertering valt stil. Vergelijk met het roken van de eerste pijp of sigaar.

4) De acute intoxicatie of vergiftiging. Deze is duidelijk door de voorgaande algemene werking. In een eerste periode is het aangezicht rood, brandend en droog. De ogen hebben verwijde pupillen, er is geestesverwardheid met agitatie. De zieke heeft een rauwe, droge stem, die zelfs kan uitvallen. Er zijn gezichtsstoornissen, een snelle pols- en hartslag. In de tweede fase wordt dit alles erger en leidt de agitatie en verwardheid tot coma met zeer wijde pupillen en een huid die rood tot blauwzwart kan zijn.

Zwarte Nachtschade

Deze vergiftigingsverschijnselen kunnen veroorzaakt worden door de bessen van sommige Nachtschaden of na de inname van Paddestoelsoorten. Wij denken bij voorbeeld aan Vliegenzwam. Ook geneesmiddelen die atropine bevatten, kunnen de oorzaak zijn. De behandeling is zuiver symptomatisch:

- a) verwijderen van de stof door een maagspoeling;
- b) in de extatieperiode kalmeermiddelen toedienen;
- c) in de depressieve fase: stimulerende middelen voor het zenuwstelsel toedienen. Als laatste nog dit:

-10 milligram geeft geregeld een typische vergiftiging;
 -100 milligram is levensgevaarlijk (1 gram is 1000 milligram);
 -gelukkig zijn kinderen relatief minder gevoelig dan volwassenen..

Samenstelling: Dr. Janssens en G. Nijs, Testelt.

Tekeningen: Dan Jacob, Spalbeek.

lente-
ideeën

Voor vogels die niet hoog kunnen vliegen,
 schiep God de lage takken.

Japanse zegswijze.

De rijke jongeling had niets te kort, maar
 toch net iets te weinig.

Palestijnse zegswijze.

Die ene zwaluw maakt op den duur toch de
 lente.

Cesbron.

Iedere afgevuurde raket is diefstal ten
 opzichte van de hongerlijders.

Eisenhower.

valse Christusdoorn

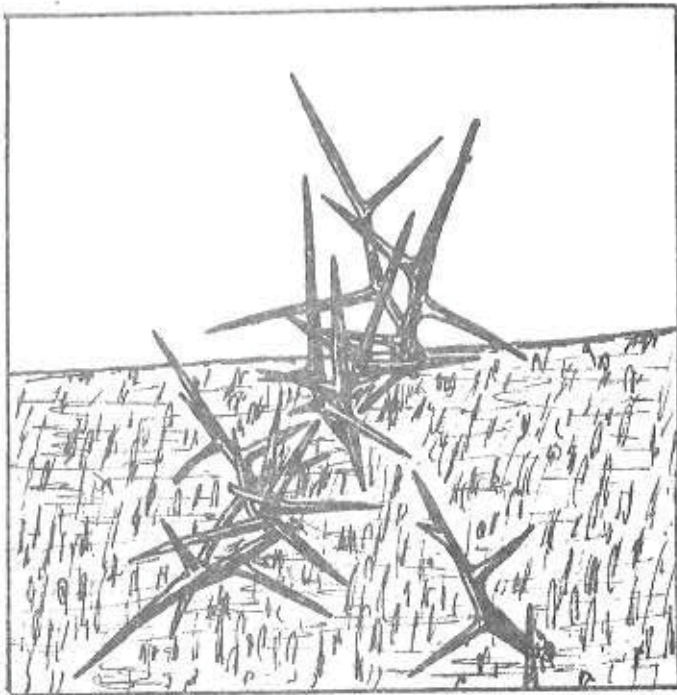
Omstreeks 1700 ontving Henry Compton, bisschop van Londen en vermaard bomen-verzamelaar, van Engelse missionarissen in Noord-Amerika, plantgoed van een boom die eeuwen later één van onze mooiste parkbomen zou blijken te zijn. De Valse christusdoorn (*Gleditsia triacanthos* L.) zo heet deze boom, is ongetwijfeld een der meest waardevolle, gezonde bomen die in onze streken volkomen winterhard is. Dit betekent evenwel niet dat je hem overal tegenkomt. Behalve in parken, arboreta en kloostertuinen is hij bij ons erg zeldzaam.

De *Gleditsia* of Valse Christusdoorn is een bladverliezende boom, die inheems is in Noord-Amerika. Het bijzonderste is, dat de stam bezet is met aangstaanjagende groepjes vertakte doornen, die wel eens 30 cm lang kunnen worden. De varrenachtige bladeren zijn geveerd of dubbel geveerd, met talrijke getande blaadjes, langwerpig of lancetvormig. Ze zijn lichtgroen en kort behaard. De bladspil is aan de bovenzijde gegroefd. In de herfst krijgt de ijle kroon kortstondig een gouden tint door de herfstverkleuring van de blaadjes. De nietige, in aren zittende, welriekende bloemen zijn groenachtig of vuilwit en kort behaard. Opvallend zijn ook de rijpe peulen, die tot 30 centimeter lang worden, waarmee de bomen, vooral in de warmere streken, beladen zijn. Bij het geringste zuchtje wind maken ze een rammelend geluid, dat vooral in het schemerdonker geheimzinnig en zelfs luguber aandoet. De rijpe peulen zijn donkerbruin van kleur. ze zijn sikkelvormig of spiraalvormig gedraaid, waardoor de verspreiding van de peulen- samen met het zaad- door de wind efficiënter gebeurt.

Officieel heet deze boom *Gleditsia triacanthos* L., maar in Vlaanderen en in Nederland wordt hij ook wel Driedoorn genoemd. Soms spreekt men van Driedoornige Bonenboom, omdat de boom peulvruchten voortbrengt die op grote bonen lijken. Dit is niet ongewoon want hij behoort namelijk tot de vlinderbloemigen, zoals de Erwt en de Boon. Driedoornig wijst op de niet altijd drietallig vertakte doorns die zo kenmerkend zijn voor deze merkwaardige boom. Ook de wetenschappelijke soortnaam '*triacanthos*' verwijst naar deze vertakte doorns. De geslachtsnaam '*Gleditsia*' herinnert aan Johann Gotlieb Gleditsch (1714-1786), eertijds directeur van de Botanische Tuin in Berlijn. Dikwijls wordt de *Gleditsia* gewoon 'Christusdoorn' genoemd, wat erg misleidend is. Hij kan zeker niet de doornekroon van Christus geweest zijn, omdat *Gleditsia triacanthos* pas 200 jaar na de ontdekking van Amerika (1492)- zijn land van oorsprong- in Europa en elders bekend werd. De doornenkroon van Christus kan alleen gevlochten geweest zijn met twijgen van *Zizyphus spina-christi* (Jodendoorn) of van *Paliurus spina-christi* (Christusdoorn), twee overal in Palestina voorkomende doornstruiken. De populaire naam 'Valse' Christusdoorn is hier zeker niet slecht gekozen.

In Amerika wordt de Valse Christusdoorn 'Honey Locust' genoemd. Dit komt voort van een verhaal uit de Bijbel. 'Locust' betekent 'Sprinkhaan' en het Nieuwe Testament verhaalt dat Johannes de Doper in de wildernis leefde van sprinkhanen en honing van wilde bijen. Hoewel het een feit is dat er door de volkeren van het Nabije Oosten veel soorten insecten worden gegeten, verzetten vroegere bijbelvertalers zich tegen de gedachte dat Johannes sprinkhanen zou gegeten hebben. Zij besloten dat hij de zoete zaden had gegeten van de Johannesbroodboom (*Ceratonia siliqua* L.), een peuldragende boom met eetbare zaden. Een boom met soortgelijke peulen, zoals de *Gleditsia*, noemden ze daarom 'Locust', 'Sprinkhaan'. De Valse *Acacia* of *Robinia* (*Robinia pseudoacacia* L.); ook een Amerikaanse boomsoort die bij ons al sinds eeuwen is ingeburgerd, wordt 'Black Locust' genoemd.

De zaden van Honey Locust zijn zeer zoet en ze werden in de dagen van de Amerikaanse pioniers als soep gegeten. De zaden zijn ingebed in een sappige zoete brij. Die zoete brij werd door de Indianen gebruikt om er een roesverwekkend drankje van te brouwen. In de Amerikaanse pioniersdagen, zo gaat een ander verhaal, maakten de kolonisten barricades van de doornige bomen, om zich tegen

de aanvallen van de Indianen te beschermen. In sommige gebieden van Europa heeft men van deze boom dankbaar gebruik gemaakt, om er heggen van te vormen die het vee binnen de weilanden moeten houden, terwijl er anderzijds voor tuinen en straataanplanting doornloze kultivaars ontwikkeld zijn.

Het natuurlijk verspreidingsgebied van de Valse Christusdoorn strekt zich uit van het Missisippi-bassin in de Verenigde Staten tot in Ontario in Canada. Hij wordt er veel aangeplant als windscherm en ondoordringbare haag. De peulen worden dikwijls door het vee gegeten. Het hout is zwaar en hard. Het wordt gebruikt voor het maken van palen en dwarsliggers. De Valse Christusdoorn kan uitgroeien tot een flinke boom tussen 30 en 54 m hoogte. Bij ons wordt hij niet zo groot, maar toch groeien er in onze omgeving enkele respectabele exemplaren.

Op Kerkhoven te Lommel staat, bij de brug over het Kanaal, een exemplaar dat geplant is in 1896. Hij is ongeveer 18 meter hoog en heeft een omtrek van 1,60 m. Te St. Huibrechts-Lille staat voor het gemeentehuis een mooi exemplaar. In het park van kasteel Levenslust te Retie staat ook een mooi exemplaar. Maar de mooiste en meest indrukwekkende boom vinden we te Hasselt, op het oude kerkhof, kort bij de Kempense Poort. Het park te Leopoldsburg telt een doornloze vorm van de Valse Christusdoorn. Natuurlijk zijn er ook verschillende soorten en cultivars te bewonderen in het Arboreteum van Bokrijk en in onze Dendrologische Tuin 'De Tip' te Lommel-Kerkhoven.

Tekst en tekening: Louis Simons, Lommel.

Bronnen:

POLUNIN, O., 1978. Bomen en struiken van Europa, 214 pp. Zomer en Keuning, Wagen.
COE, G., 1966. Het hoe en het waarom van bomen. Zuidnederlandse Uitgeverij, Antw.
HORA, B., 1981. Bäume der Welt, 288 pp, DRW-Verlag, Stuttgart.
KRUSMAN, G., Handbuch der Laubgehölze, Band I, 495 pp. Paul Parey, Berlin, Hamburg.

landschapselementen

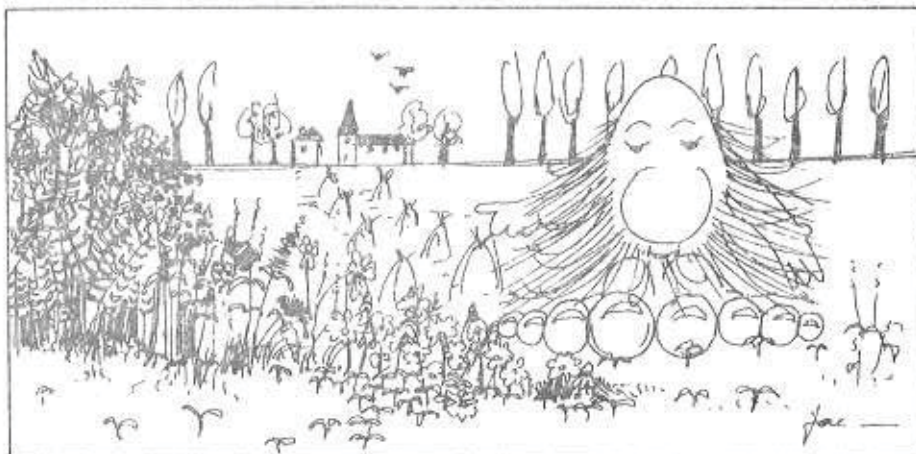
INLEIDING.

Dit wordt een 9-delig verhaal zonder pretenties, voor simpele mensen die helemaal niets van natuur afweten. Een totaal vlak landschap wordt door velen ervaren als eentonig en vervelend. Men is er vlug op uitgekeken, men voelt er zich niet in thuis. Grootschalig bekeken zijn deltagebieden (streken waar rivieren uitmonden in de zee) daar een voorbeeld van. Kleinschalig gezien hebben ruilverkavelingen (grote oppervlakken ontstaan door samenvoeging van kleine stukken) hetzelfde effect. Nederland kan voor beiden als voorbeeld worden gesteld.

Onderzoek heeft uitgewezen dat de mens meer gevoelig is voor en liever een landschap ziet, dat gevormd is door verschillende elementen. Hij is nu eenmaal

tuk op veranderingen. Waarschijnlijk is dit laatste oorzaak van het feit dat plattelanders zoals wij, zich aangetrokken voelen door het gebergte, een landschap waar afwisseling veel voorkomt. Andersom bestaat het verschijnsel natuurlijk ook, maar waarschijnlijk in geringere mate.

Landschappen zijn verschillend. In hun totaliteit zijn het resultaten van de breedteligging (plaats ten opzichte van de pool of de evenaar), van de hoogteligging (plaats ten opzichte van de zeespiegel), van de bodemgesteldheid (resultaat van een eeuwenlange wordingsgeschiedenis) en van de klimatologische gevolgen die daaruit voortvloeien. Dat is echter een zeer grootschaaalse benadering

die nooit als dusdanig wordt ervaren, omdat wij geen overzicht hebben over dat landschap. Wij zijn daar eigenlijk te klein van was voor. Hetgeen wij zien als wij door het raam kijken van een vliegtuig dat zich beweegt op grote hoogte, geeft er wel enig idee van.

Wij kleine tuinders, hebben op een meer kleinschalige manier belangstelling voor het landschap. Wij staan met onze beide voeten op de grond en gaan verder op wat wij zien met onze eigen ogen. En dat precies de plaatselijke elementen

het landschap boetseren en maken. In dat geval denken wij aan de onderdelen ervan: heggen en hagen, bomen en struiken, houtwallen en houtkanten. Ook de holle wegen die meer voorkomen in heuvelachtige landschappen, horen daarbij thuis.

Wie aan land- en/of tuinbouw doet, krijgt vroeg of laat met deze elementen te maken. In hoeverre zij nuttig kunnen zijn voor de gemeenschap in het algemeen en voor onze bezigheden in het bijzonder, zullen wij aan een klein onderzoek onderwerpen.

HEGGEN EN HAGEN (1).

BEZINNING.

Oud Boerenhuis,

Fernand Handtpoorter.

Het loof dat rot werd, het loof dat brandde,
de netels en het kruid, de reuk van donken;
in mest gebed en in de vaalt verzonken,
de duivel niet gebaat, de dood zijkt in de wanden.

De ramen zijn afkerig van het licht
en staren op een rastering van tronken,
de walm slaat op het dak maar zet geen vonken
op mos of donderbaar, benevelt het gezicht.

De mist die opzet zal er langer talmen,
de regen houdt er inniger gesprek
de winter zet een wachter op de dijken
terwijl de lijsters in de netten strijken
wier schedel wordt geplet.

De slotbewoner zal men koning heten,
heerser in de drek.

BEGRIPSOMSCHRIJVING VAN HEGGEN EN HAGEN.

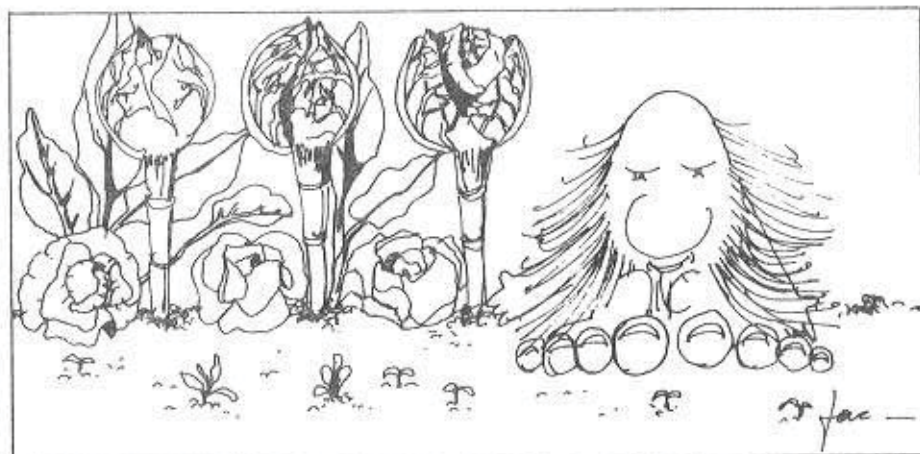
We werken allemaal graag in de tuin, anders zouden we het zeker niet doen. We doen het echter niet alleen voor ons plezier. Soms is de noodzaak een bepalende factor, anderen doen het voor hun hobby, weer anderen als tijdsbesteding omdat zwerfkloos zijn en niet weten wat te doen, sommigen doen het voor hun gezondheid, nog anderen om principiële redenen...er kunnen zoveel drijfveren worden opgesomd.

Het staat echter vast dat allen er mooie vruchten aan willen overhouden en dat is een positieve instelling. Dat sommigen zich laten gelden tegenover hun medemens door hem de loef af te steken met hun kennis en hun mooiere tuin, kan men bestempelen als negatief. Een tuin zou eigenlijk het laatste mogen zijn om mee aan competitie te doen. De maatschappij heeft van dat soort uitwassen al genoeg te lijden. Misschien is een tuin te heilig om te worden verguisd tot competitie-element of tot uiting van geldingsdrang.

1) Deze onderlijnen de zin van een tuin naar buitenuit, dikwijls in de egoïstische betekenis van het woord. We kunnen de tuin echter ook beschouwen van binnenuit: als een geheel van samenspelende krachten waarin we maar weinig echt inzicht hebben, de plaats waar de microcosmos die we niet kunnen waarnemen welig tiert en vruchten voortbrengt in functie van het voedsel dat hem wordt toegediend, een gebeuren dat wij wel kunnen gadeslaan maar waarvan wij de verklaring hoe het echt in zijn werk gaat schuldig blijven, een proces dat zo merkwaardig is op zichzelf dat het becherming behoeft tegen krachten van buitenuit.

Iedereen die op een diepzinnige wijze tuiniert, voelt dan ook in zijn diepste binnenste op een heel onbewuste wijze aan, dat heggen en hagen iets met de tuin te maken hebben. Het is immers een gebied waarin de eenvoudige volksmens aan cultuur doet zonder dat het zelf weet, zonder dat hij zich daar als dusdanig van bewust is. Het woord 'cultuur' wordt door velen met de nek aangezien en met geringschatting benaderd. Dat hoeft echter helemaal niet het geval te zijn. De betekenis van het woord 'cultuur' vindt immers zijn oorsprong in het bebouwen van de akker, het bewerken van de grond, het tuinieren in de tuin, de plaats waar doorheen de ganse geschiedenis Jan met de Pet doende was zich te voorzien van zijn elementaire levensbehoeften. Tuin en cultuur zijn dus één... en daarbij nog een model van kleinschaligheid. En Schumacher zei het al: Klein is wonderschoon. Voor de tuin is dat letterlijk van toepassing.

Om de oorsprong van het woord TUIN te begrijpen moet men teruggaan naar het Duitse woord ZAUN (tsouwn uitgesproken) en dat woord heeft OMHEINING als betekenis (1). Daarin vinden we dan weer HEINING, HEG, HAAG terug, woorden die uit het vroegste taalgebruik stammen en sedert de Middeleeuwen bij ons bekend zijn in de betekenis van AFSLUITING OP NATUURLIJKE WIJZE (2). Tuin en heg zijn dus ondeelbaar met elkaar verbonden en zo wordt het door de volksmens ook ervaren. Diep in zijn binnenste voelt hij dat aan zonder het bepaald te weten.

De tuin ligt in de meeste gevallen dicht bij de woonplaats en dat is ook niet van vandaag. Van in de oudheid was de tuin een afgesloten stuk van de akker, gelegen in de onmiddellijke omgeving van de hofsteden. Die omheinde ruimte was de plaats waar de groenten werden gekweekt voor het dagelijks gebruik. Men spreekt wel eens van de moestuin. Hij was direct vanuit de keuken bereikbaar en daarrond stond altijd een omheining van een natuurlijke samenstelling: een heg of een haag. De abdijhoeven boden daar goede voorbeelden van. Dat kan men nog zien aan de Groote Hoef te Lommel. Daar is een moestuin die sedert 1981 wordt beheerd door VELT-Lommel. Ook te Bokrijk kan men in het Openluchtmuseum bij elke boerderij een tuin bewonderen, omheind door heggen die aangepast zijn aan de streek waaruit het gebouw afkomstig is. Die tuinen worden door gepensioneerden beheerd op hedendaagse wijze en naar eigen inzicht en behoeften. Alleen rond de Pastorie van Schriek staat een muur, zoals dat destijds rond pastorieën gebruikelijk was (3).

Tekst: Jef Leijssen, Overpelt.
Bronvermelding na slot.

Tekeningen; Dan Jacob, Spalbeek.

(1). Schilthuis 1984, 169.

(2). Molemans 1976, 142.

(3). Telefonische mededeling van het Domein van Bokrijk.

beheer

Beheer van Natuurgebieden, noodzaak en vrijwilligerswerk.

ECOLOGISCH BEWUSTZIJN.

Al van oudsher heeft 'Homo Sapiens' constructief en destructief in het landschap ingegrepen. Dit was in het verleden niet altijd erg, zolang de kernwaarden van de natuur niet aangetast werden: zuiverheid van bodem, lucht en water en verscheidenheid in milieus van planten, dieren en mensen. Door het beperkt bewustzijn van de mens wordt 't materiële hoger gewaardeerd dan het welzijn (het creatieve). Onze monoculturen zijn er voorbeelden van.

Hoewel de natuur dynamisch, creatief en complex is, blijken er grenzen te zijn om zich te kunnen aanpassen aan de menselijke verlangens. Zo zijn er beschavingen ten gronde gegaan aan een overschatting van het menselijk kunnen en de mogelijkheden van het natuurlijk milieu. Daar natuurbouw veel tijd nodig heeft, kan het eeuwen duren vooraleer deze vernietiging is opgeheven. Belangrijk is het dat bij noodzakelijke veranderingen, de mens zich bewust wordt van de gevolgen van zijn activiteiten op het leefmilieu (ecologisch bewustzijn). Dit bewustzijn verwerven en uitstralen kan men enkel benaderen door samenwerking met velen.

ER IS RELATIEF KORTE TIJD VEEL VERANDERD.

De invloed van de mens op de natuur was in de eerste helft van deze eeuw van een zodanige aard, dat er voldoende leefruimte overbleef voor vele planten en dieren. Met de opkomst van de industriële revolutie na Wereldoorlog II en de schaalvergroting in de landbouw, werd het landschapsbeleid anders. Prioritair was de economie, de rest werd ondergeschikt daaraan. De bevolking nam eveneens explosief toe. Gevolg was de teloorgang van de rijkere waarden van vroeger in zover zelfs, dat de landbouwer vijand werd van deze natuur (vroeger was hij natuurbouwer).

Rijke landschappen veranderen in steppen van monoculturen, kronkelende beken worden lijnrechte kanalen, de industrie vergt steeds uitgestrekte opgespoten zandwoestijnen (verbredingen langs het Albertkanaal), afvalstorten groeien, lucht-, bodem- en waterverontreinigingen nemen reusachtige vormen aan (Mercaptanen Tessenenderlo, zure regen, zware metalen in de bodem van Noord-Limburg, beken en rivieren zijn open riolen verontreinigd van bij de oorsprong). Kortom, onze overleving staat op de helling. Veel planten- en diersoorten in de provincie Limburg

in aantal teruggegaan of komen er zelfs niet meer voor. Zo werden 72 hogere planten, die voor 1942 voorkwamen, gedurende de kartering van 1942-1981 niet meer teruggezien (Vannerom, 1983).

NOODZAAK TOT MILIEUBESCHERMING EN MILIEUBEHEER.

De resterende natuurlijke milieus worden door de grote ontwikkelingen steeds meer teruggedrongen. Het zal duidelijk zijn, dat een snelle veiligstelling van de belangrijkste natuurgebieden hard nodig is. Nu de overheidsmiddelen voor aankoop wegvallen of drastisch verminderd zijn, is het verwerven ervan via private natuurbeschermingsverenigingen een dringende noodzaak geworden.

Natuurgebieden kunnen zijn:

- puntobjecten: individuele bomen, grafheuvel, veedrinkplaats, kapel met bomen, enz...
- liniaire elementen: bomenrijen, lanen, dreven, knotwilgen, houtkanten en houtwallen, holle wegen, bermen, beken, grachten en dergelijke.
- kultuurlandschappen: weidevogelgebieden (de Buitenheide te Achel, Veldhoven te Bochoolt, St. Maartensheide te Bree, de oorsprong van de Zwarte Beek, de depressie te Schulen en andere), bloemrijke graslanden, onkruidakkers, kleinschalige agrarische gebieden met extensieve landbouw (Gerhoeven te Kwaadmechelen, Langeren te Neeroeteren, het Ortolanengebied rond Peer en dergelijke), de uiterwaarden.
- halfnatuurlijke als natuurlijke gebieden: beekvalleinen, vijvergebieden, heide en vennen, loofhoutbossen, vloeiwieden, enz...

Als een terrein veilig is, moet dit ook beheerd worden. Het gaat er bij het beheer om, om een zo groot mogelijke verscheidenheid aan planten, dieren en landschapstypen te verkrijgen, respectievelijk te behouden. Het Limburgse landschap met alles wat er in groeit en leeft is in het verleden, mede door de invloed van de mens, ontstaan. Wil men de natuur, dit landschap behouden, dan mag de natuur niet aan haar lot overgelaten worden. Daarin precies ligt de taak van het beheer en het vrijwilligerswerk. Met andere woorden: onze inbreng is hier onmisbaar. Het begrip beheer heeft een hele evolutie doorgemaakt en werd niet steeds in ruime zin geïnterpreteerd. Wat niet wegneemt, dat er veel verdienstelijk werk werd en wordt geleverd.

De vrijwilliger moet enige deskundigheid bezitten en zich regelmatig kunnen en willen inzetten. Begeleiding zal steeds voorhanden moeten zijn. Alles moet in het kader van een beheersplan uitgevoerd worden, waarbij een beheersgroep nauwlettend toekijkt en bekommerd blijft om een zo ruim mogelijke verscheidenheid met diverse specialiteiten aan bod te laten komen. Uiteraard zijn er een aantal beheersregels en technieken waarover we in volgende artikelen meer zullen vertellen. Daar trachten we in te gaan op graslandbeheer, beheer van heide en vennen, beheer van vijvers en plassen, wegbermbeheer en dergelijke. Ook zullen de voordelen en de nadelen van verschillende technieken toegelicht worden.

Jan Gabriëls, Siemersteeg 10, 3751 Munsterbilzen.

WAT MEN NIET KAN DOEN VOOR DE GEMEENSCHAP, IS DE MOEITE VAN HET
DOEN NIET WAARD.....Leon Bergmans.

biologisch tuinieren

DE METHODE LEMAIRE-BOUCHER IN DE BIOLOGISCH LAND-EN TUINBOUW.

Deze vierde methode uit de reeks wordt vooral bedreven in Frankrijk. Wij menen zelfs te mogen veronderstellen, dat het winnen van ziewieren een vertrekpunt zou kunnen geweest zijn voor deze methoden. Vanuit Frankrijk is deze teeltwijze ook naar ons land overgewaaid. Prof. Lemaire en dr. Jean Boucher hebben de basis gelegd en de verdere uitwerking van deze methode verzorgd. De mensen die deze methode propageren zijn nogal commercieel ingesteld. Zij verkopen o.a. de voormalige Calmogol die nu onder een andere naam wordt verkocht en lukken er vrij gemakkelijk in hun zeewier aan vrij hoge prijzen aan de man te brengen.

Met de agrobiologische methode Lemaire-Boucher kan men op de meest eenvoudige, maar meest economische wijze, de beste resultaten bekomen. Thans is zij in Frankrijk, de enige methode die steunt o/d praktijkwaarde v/d feiten. Iedereen is in de gelegenheid datgene vast te stellen, wat reeds op een half miljoen hectaren werd verwezenlijkt. Zij maken gebruik van de meest recente wetenschappelijke uitvindingen. Deze verklaren waarom zij met deze methode uitstekende resultaten bereiken en dit reeds gedurende 12 jaar. Tot daar de Heer Saint Henis in het inleidend woord van zijn werk: Praktijkids voor de biologische teeltwijze Lemaire-Boucher. Zij steunt op de biologische transmutatie van Kervran en probeert de actiemiddelen te volgen:

- afschaffing van giftige stoffen, ook van plantaardige oorsprong;
- evenwicht in de beplante oppervlakten; evenveel voor granen als voor weiden;
- zorg voor het leven en een intense bacterie-activiteit in de bodem. Dit kan door kompostering van het stalmest e.a. organische grondstoffen; door de gewas-koppeling (vlinderbloemigen tussen grasachtigen); door de groene grondbedekking; door het gebruik van levend opgevist en fijn verpulverd zeewier; door het gelaagd laten van de bodem; door de ondergronds bewerking; door het gebruik van de 'Fouilleuse'; door het telen van beter gewassen en het aanwenden van de oromatherapie, d.w.z. het benutten van dierlijke plantenextracten die de groei bevorderen en de weerstand tegen parasieten verhogen.

Het meest typische van deze methode is wel het zeer warm en snel verkomposteren in de komposthoop, zonder daarom de 75° Celsius te overschrijden. Bij geen enkele andere methode wordt dit zo uitdrukkelijk aangeraden als bij deze. Het gebruik van scheikundige hulpmiddelen wordt in woord en schrift zeer streng afgeraden, ja zelfs verboden. Deze 'firma' is ook gelijktijdig min of meer afnemer van de producten. Zij beschikt over een team van 10 consultants, waarvan 1 voor ons land en ook de research wordt zeer goed verzorgd. Dit kan o.a. één der redenen zijn waarom deze 'firma' haar producten vrij duur verkoopt. Ten slotte is een goede voorlichting belangrijk en een min of meer zekere afzet niet te versmaden. Toegegeven moet worden dat de 'firma' CVB Lemaire een matig gebruik van haar producten aanbeveelt. Hoewel deze methode de liefhebber minder goed ligt, proberen duizenden biologische telers in Vlaanderen toch maar zeer warme compost te maken zoals door Lemaire-Boucher wordt aanbevolen. Soms lukt dat aardig, vooral wanneer naast stalmest en vooral paardemest, nogal wat groene planten worden gebruikt. Voor de rest zijn hun adviezen zeer bruikbaar. De meeste berusten op wat ons interesseert: het bekomen v/e zuivere, evenwichtige bodem die leeft.

Rik Dedapper, Geel.

DE LELIE is een toonaangevend, vakkundig en boeiend tijdschrift over Biologisch Tuinieren dat tweemaandelijks verschijnt. Abonnement voor 250 frank te storten op rekening 230-03671118-90 van vzw C&VOBIT. Vermelden: abonnement op De Lelie.

J.L.

WEG-A24-WEG

A24, AANSLAG OP LIMBURG, EEN PROBLEMATIEK DIE ACTUELER IS DAN OOI.T.

De landbouwbezwaren tegen de aanleg van de Noord-Zuid-A24.

Landbouwgronden opofferen aan noodzakelijke verbindingen is een gevaarlijk, maar bijna onvermijdelijk risico waarvan de uitvoering alleen een kwestie is van prioriteit. Diezelfde gronden verkwanselen aan nutteloze en overbodige autowegen getuigt van een misdadige kortzichtigheid en een gebrekkige toekomstvisie. Voor onze voedselvoorziening zijn wij immers grotendeels aangewezen op het buitenland waardoor onze afhankelijkheid wordt vergroot.

Ook de A24 in het Noorden van Limburg is de oorzaak van een versnelde teruggang van agrarische bedrijven. De kilometerlange put, gegraven om het MS-Instituut zogezegd te onttrekken aan de geluidshinder zal voor altijd een verlagend effect hebben op de grondwaterstand van het hinterland. De boeren klagen er nu al over. Zelfs voor het vak Eksel-Hechtel zal deze invloed nog blijven spelen. Daarnaast betekent de A24 ook nog de teloorgang van ongeveer 60 Ha goede landbouwgrond en nog eens zoveel hectare landerijen die verminkt en onbewerkbaar zullen blijven braak liggen.

Vier landbouwers zullen hun bedrijven moeten sluiten om te worden geconfronteerd met de sociale ellende van de overschakeling, in zoverre zij die zullen aankunnen. Op langere termijn zullen zelfs nog meer bedrijven onrendabel blijken te zijn. De negatieve invloed op de toeleveringsbedrijven moet evenmin worden onderschat. Statistieken spreken van een gemiddelde van vier personen per gesloten bedrijf die werkloos worden.

Tevens dient gewezen op het feit, dat op een 300 meter brede strook langsheen de autowegen een belangrijk verhoogde loodneerslag en een grotere schaal van verzuring in de bodem voorkomt. Deze stoffen komen via voedselgewassen, de melk en het vlees in het menselijk organisme terecht, waar zij aanleiding geven tot de aantasting van het centrale zenuwstelsel.

De verkeerstechnische bezwaren tegen de Noord-Zuid-A24.

De noodzaak van de Noord-Zuid-A24 wordt sedert jaar en dag betwist aan de hand van menige studie. Er bestaan geen verkeersproblemen op de bestaande Rijksweg 15 van Hasselt naar Eindhoven. Om echter een juiste kijk op de zaak te hebben gaf het Gemeentebestuur van Hechtel-Eksel opdracht aan Initiatiefgroep Bevordering Milieuvriendelijk Verkeer, St. Niklaas onder leiding van de Heer R. de Jong, verkeersdeskundige, een studie te maken welke al dan niet de noodzaak van de Noord-Zuid-A24 moest aantonen. Het resultaat was verbijsterend negatief.

Synthese van de studie. In het voorbije decennium ontstond in Noord-Limburg een stuk onafgewerkte wegeninfrastructuur. Deze uitgevoerde werken vertonen een schadepost in drie opzichten:

- inname zonder maatschappelijk nut van landbouwgronden en natuurgebieden;
- verwezenlijking van een overdreven grootschalige infrastructuur voor 100.000 voertuigen per dag, waar geen verkeersstroom wordt aangetoond, noch gerealiseerd
- enorme kapitalen worden onttrokken aan investeringen of projecten van meer nut.

Momenteel tracht men deze onafgewerkte infrastructuur aan te sluiten op de bestaande RW15. Het Compromis Mathot dat opgenomen werd in het Gewestplan, moet echter nog steeds onderworpen worden aan een voorafgaand onderzoek. Naast hoger

aangehaalde nadelen, betekenen een aantal supplementaire kruispunten onvermijdelijk meer verkeersslachtoffers. Bijkomende infrastructuur is alleen dan gerechtvaardigd, indien een volledige bezetting van een nieuwe weg kan worden aangetoond. Het is bovendien hoogst verwonderlijk dat de overheid nu nog altijd geen 'Herkomst- en Bestemmingsplan' kan voorleggen, welke de noodzakelijkheid van de Noord-Zuid-A24 rechtvaardigt. Zij trof dus beslissingen zonder zich rekenschap te geven van de gevolgen enerzijds, noch van de financiële verantwoordelijkheid die zij draagt ten opzichte van de burger anderzijds.

Voor de uitvoering van de studie werden op wel overwogen plaatsen telposten uitgezet, waaruit blijkt dat het verkeersvolume afneemt van Zuid naar Noord. Het verkeerspatroon in Noord-Limburg vertoont een boomstructuur. Dat wil zeggen: tussen de telposten bevinden zich vele straten, wegen en opritten van particulieren die allen een deel aan de verkeerstroom onttrekken. Van de 100 voertuigen die Hechtel vanuit het Zuiden naderen, blijven er amper 35 over ten Noorden van de dorpskom en slechts 13 aan de express-weg te Lommel. Er is een zeer sterke binding tussen de richting Leopoldsburg en Helchteren. De relatie tussen de Rijks weg Leopoldsburg-Peer en de richting Lommel is echter beduidend zwakker. Uit deze gegevens blijkt zonneklaar, dat de oostelijke Omleidingsweg rond Hechtel, zoals voorzien op het Gewestplan, sterk onderbenut zal zijn.

Van welke betekenis is de Noord-Zuid-A24 voor de verkeersdichtheid? Het verkeer op de RW15, bestemd voor Lommel, zal niet op de verlengde Noord-Zuid-A24 langs het oosten van Hechtel overgaan, omdat de vlot berijdbare RW15 een kortere verbinding zal vormen. Uit diverse tellingen is gebleken dat maximaal 5512 voertuigen per dag deze nieuwe weg zullen gebruiken. Dat cijfer is dan nog erg geflatteerd, gezien hierin alle plaatselijk verkeer dat afslaat is begrepen. Er is dus geen rekening gehouden met de hoger vermelde boomstructuur die ook hier zijn invloed zal laten gelden. De capaciteit van een verkeersweg met 2 X 2 rijstroken is 20.000 voertuigen per dag. Dat is dus veel hoger dan het aanwezige verkeersvolume. Wat men voorziet voor Noord-Limburg is dus werkelijk een SUPER-DE-LUXE VERSPILLING.

Besluit: het probleem om de 'stomp' van de Noord-Zuid-A24 nabij Overpelt-Lindel ergens aan te sluiten op het bestaande wegennet, is eerder een politiek-psychologisch probleem dan een verkeerstechnisch. De beste oplossing is de aansluiting van de 'stomp' op de RW15 (Hasselt-Eindhoven) en wel precies te NOORDEN van Eksel. Nog beter ware het de bestaande wegeninfrastructuur veiliger te maken, het wegdek daarna in een perfecte staat te houden en te investeren in Openbaar Vervoer. Verkeersdeskundige, de heer R. de Jong, adviseert een 'sneltram-formule', die de kwaliteiten van trein en bus in zich verenigt en die uitermate geschikt lijkt voor de lijn tussen Hasselt en het Noorden.

De ecologische bezwaren tegen de aanleg van de Noord-Zuid-A24.

Wegentracé's ontstonden in het verleden op een spontane manier. Energie, rechtlijnigheid, niveauverschillen en begaanbaarheid werden op de voordeligste wijze benut. Centra ontstonden op de kruisingen van wegen en/of waterlopen. Beekvalleien, hoogten en agrarische gebieden werden ontweken. In de hedendaagse maatschappij blijkt nu, dat de ecologische waarde des te hoger is, naarmate de terreinen ontoegankelijker zijn voor de rendabele landbouw, één der factoren voor de bepaling van de economische waarde. Beiden zijn dus mekaar tegengesteld.

Voor tracé's van autowegen houdt men weinig rekening met terreinsoorten. Men gaat immers te werk op een volledig onnatuurlijke wijze. Veel keus is er ook niet meer, gezien alle terreinen in deloop der eeuwen hun definitieve bestemming hebben verkregen. Toch valt de keuze bij voorkeur op terreinen met een hoge ecologische waarde. Ze zijn gekozen omdat het de laatst beschikbare zijn, omdat ze dikwijls overheidseigendom zijn en omdat zo de onteigeningskosten kunnen worden gedrukt. Voor de toekomst moet deze waardeschaal echter veranderen. De gebieden met een hoge ecologische waarde worden immers schaarser en daardoor van een meer waardevolle betekenis. Het zou derhalve van toekomstvisie getuigen, een andere houding aan te nemen ten overstaan van de klassieke waardeschaal.

Wat gebeurt er nu bij de aanleg van de Noord-Zuid-A24 op het vak Hechtel-Eksel in verband met de ecologie? Op het grondgebied van Lommel, Neerpelt en Overpelt werden al enorme ecologische verliezen geleden. Er werden onherstelbare wonden in het landschap geslagen. Voor het grondgebied van Hechtel-Eksel kan de bedreiging als volgt worden omschreven.

In Eksel bereikt het tracé de naaldbosgordel in de omgeving van de Pannehoeve, het allerlaatste relict van de historische ontginning door de Abdijs van Floreffe (ongeveer 1150). Enkele weidebedrijven die op de omgeving hun stempel drukken van rust, worden daarna getroffen. Vervolgens komen de landerijen aan de beurt, die in de omgeving van de woonwijk Kruisstraat letterlijk doormidden worden gesneden. Daarna is een rijk gebied met houtkanten en diverse begroeiingen voor de aftakeling aan de beurt.

Dan gaat de Noord-Zuid-A24 rakelings ten Oosten langs de Mussennest, een destijds illegaal aangelegd campeerterrein. Het wordt letterlijk afgesneden van de bossen die fungeren als ontspannings- en wandelterrein voor de campeer-recreanten. Ten Oosten reikt de wijde Vallei van de Bolhezerbeek die einde 1984 virtueel werd gerangschikt en die met haar natte broekgebied als uiterst zeldzaam en als ecologisch hoogwaardig werd gecatalogeerd door de bekendste specialisten van het land. In de omgeving van de Hoenrik treft de Noord-Zuid-A24 een historische site van verspreide boerderijen, die in de nefaste invloedsfeer komen te liggen. Daarna belandt hij in een prachtig wandelbos, bestaande uit oude aanplantingen van diverse dennesoorten, hier en daar onderbroken door stukken veld.

Ten Zuiden van de Rijksweg Hechtel-Peer treft de Noord-Zuid-A24 een afwisselend gebied, gekenmerkt door akkers, velden en weiden die door historisch bepaalde houtwallen van elkaar zijn gescheiden. Het zijn delen van een agrarisch gebied, waarvan de oorsprong teruggaat in een ver verleden en waarvan het typisch landelijk karakter vrijwel intact is gebleven. Ook dit gebied is gekenmerkt door de ligging van haar oude boerderijen, waarvan het profiel bepaald wordt door de Linden aan de laaggeleijnde westkant. Het zijn vestigingen die de eeuwen hebben getrotseerd en die model staan voor het kleinschalige landbouwbedrijf van onze voorouders uit de Kempen van weleer. Ontsnapt aan de ruilverkavelingsrage heeft deze site een hoge didactische waarde voor het nageslacht. Dit gebied zou zelfs moeten worden gerangschikt in zijn geheel. Talrijke kunstenaars vinden hun inspiratie in het spontaan gegroeid evenwicht van deze contreien.

Na de aanleg van de Noord-Zuid-A24 zal ook deze lieflijke streek doormidden zijn gesneden. Zij zal verschaald worden tot een landschap waarvan de hoge ecologische, historische, didactische en kunstwaarde wordt herleid tot niets en als dusdanig zal het gedoemd zijn te verdwijnen. En daarna komt Midden-Limburg aan de beurt.

Jef Leijssen, Overpelt.

Rik Van Duffel, Eksel.

Bronnen:

A24, een planmatige verloedering van een leefbare provincie.

een chronologische weergave van feiten en standpunten,

een synthese van de studies: Verheyen, Bosbiologie, Kirchen, Sobemab, Hoge Raad Natuurbehoud, Boerenbond, Vertongen, Ministerie van Financiën....

Studie Maesen;

Studie R. de Jong.

Verslagen uit het Belang van Limburg.

Briefwisseling van het Actiecomité, tegen de aanleg van de A24.

Verslagen van hoorzittingen op de verschillende Ministeries.

GROTE GEESTEN HOUDEN VAN OPEN RUIMTEN, KLEINE GEESTEN BOUWEN ZE VOL.
Luc Versteyleen.

big brother wist het

Milieunieuws uit de grote pers.

IDEAAL OM TE WONEN.

Na een onderzoek van 9 factoren, bepalend zijnde voor de leefbaarheid der Amerikaanse steden, kwam men tot de vaststelling dat slechts twee voor deze status in aanmerking kwamen. De factoren waren: ligging, klimaat, huisvesting, vervoer, criminaliteitsbestrijding, openbare en private dienstverlening, groenvoorziening en pluralistische verdraagzaamheid. En wij ons dan maar spiegelen aan of laat ons eerder zeggen blindstaren op de USA en haar schijnwelvaart.

KROKODILLENLEER.

Kenia bouwde een boerderij voor de kweek van 20.000 krokodillen, waarvan jaarlijks 3000 exemplaren worden geofferd aan de hebzucht van huidconsumenten die zich verrijken aan de productie van tassen, schoenen en jassen voor dure madammen. Waarvoor bestaat die Conventie van Washington nu eigenlijk?

VOGELHOUDERS KRIJGEN KANKER.

Een 11 jaar durend onderzoek in Nederland bewees de verhoogde kans op kanker bij vogelhouders, veroorzaakt door inademing van verstoven vogelmest en microscopisch kleine huidschilfers die met bacteriën zijn besmet. Misschien heeft Cees Buddingh dan toch nog gelijk waar hij dicht: Mooi is een kooitje met Kanariërin, Heel mooi is ook een kooitje met een Parkiet erin, een Slavink erin, een bos wortelen erin, blokjes marmer erin, een glas water erin. Maar het mooiste is eigenlijk een kooitje met niets erin. Maar daarvoor is nog veel weg af te leggen.

WIE IS VERANTWOORDELIJK?

Volgens het Wereldnatuurfonds verdwijnen dagelijks definitief en voor altijd twee plantensoorten uit de flora. Oorzaken zijn: ontbossing, stadsuitbreiding, wegeaanleg, overbevolking, enz... Gevolgen zijn: verlaging van de zuurstof- en medicijnproductie, verdwijning van genen voor de veredeling van de voedselgewassen, verhoging van de woestijnerosie. Dader: het kapitaal in naam van de werkgelegenheid, maar in werkelijkheid voor het profijt.

GENENBANK.

Wij voeden ons hoe dan ook allen met planten, hetzij rechtstreeks, hetzij langs de dieren. Enerzijds zijn opbrengst, sterkte, oogstbaarheid en ziekteresistentie verbeterd. Anderzijds zijn oorspronkelijke eigenschappen verdwenen. Vaak is bovendien gebleken dat een variant beter bestand is of resistent is tegen plagen. Deze eigenschap kan in cultuurgewassen worden ingebouwd om verdwijning door plagen te voorkomen. Maar daarvoor zijn genen nodig. Nu heeft België wel verzamelaars maar geen gecoördineerde en gestructureerde genenbank. Nochtans zijn banken nodig voor het terugrijpen naar genen van zowel gekweekte als wilde of variëteit soorten. Is dit geen programma voor een politiek? Of brengt dit geen stemmen aan? Er is nochtans grote vraag naar en er steekt toekomstvisie in.

2000 IS HET JAAR VAN DE DODE LENTE.

Als men weet, dat om een EEN CENTIMETER Dikke laag teeltaarde te vormen, EEN TOT VIER EEUWEN nodig zijn, dan begrijpt men ook direct dat we misschien niet onszelf, maar zeker ons nageslacht de grond inboren. In naam van de werkgelegenheid, maar in werkelijkheid voor het profijt is bij voorbeeld in Duitsland, 1 op 15 hectare (7%) beteelde oppervlakte zometeen finaal kapot, dan toch zeker voor altijd bedorven; 700.000 hectaren in 50 tot 100 meter brede stroken langs druk bereden autowegen totaal vergiftigd; en nog één miljoen hectare in gordels van 15 kilometer rond de industrie zwaar tot licht bevuild. Dat is een toestand die niet alleen geldt voor Duitsland, maar evenzeer en helaas ook voor ons overbevolkte landje. Zo gaat dat, als werken voor het kapitaal belangrijker wordt geacht dan het doorgeven van levenskansen aan het nageslacht. Daarom leuterden onze politiek (tjes) nog steeds maar verder over economische groei, industriële ontwikkeling, uitgebreider wegennet, industrieterreinen, enz.....

dat was het

VERSLAG VAN DE GRASSENWANDELING OP 24 JUNI 1984 TE SCHULEN.

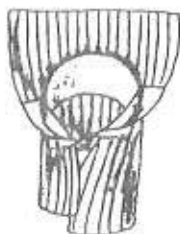
Van alle gewassen die de mensheid teelt is gras het meest op de wereld verspreid en ook het belangrijkste, aldus Seymour. Ga maar eens na in hoeverre we voor onze dagelijkse voeding gebruik maken van Tarwe, Rogge, Haver, Mais, Gerst, Boekweit, Rijst, enz... Doch betuigen wij de voorouders van deze suiker- en eiwitproducenten nog wel de nodige eer?

Ondanks het nattige weer kwamen te Schulen aan de plas een 15tal pluizevaren samen, in de eensgezinde hoop het wolkendek te zien opentrekken om zich volledig op de grassen te kunnen storten. Er werd gestart met een morfologische schets van de familie der Poaceae, alias Graminaceae oftewel Grassen. Hugo Vanderlinden vond in de berm zonder moeite voldoende didaktisch materiaal. Hierop beschreef hij vooreerst de wortel en verder ook de uitlopers (stolonen) en de wortelstokken (rhizomen).

Haver - *AVENA SATIVA* L.

Rogge - *SECALE CEREALE* L.

Gerst - *HORDEUM VULGARE* L.

Tarwe - *TRITICUM AESTIVUM* L.

Bovengronds volgt dan een min of meer lange stengel met knopen. Deze is rond en hol en maakt met zijn stevige vezelstructuur de sterkte van het gras uit. Zijn snelle groei heeft het gras te danken aan de aanwezigheid van de knopen waaruit de stengelgroei in beide richtingen gebeurt. Op de knoop ontspringt ook de schede die de stengel nauw omsluit en uitloopt in een bladschijf. We kunnen nu al wijzen op het verschil van het gras met cypergrassen en russen. Deze laatsten hebben namelijk geen knopen en wel een gevulde stengel.

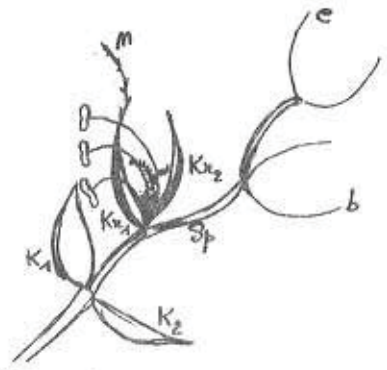
Maar dan begint het echte pluizewerk. Een der delen ter determinatie van een Gras is het blad: is het breed of smal, harig of glad, met oortjes of zonder (oortjes zijn de uiteinden van de bladvoet) en een tongetje, spits of wat ronder (een tongetje is het vliezig velletje of de haartjes tussen bladschijf en schede; soms ontbrekend). De functie van het tongetje is mogelijks de geleiding van regenwater naar de wortel.

Alle aanwezigen plukten nu een voorwerp ter nadere omschrijving en aanschouwing en zochten binnen de kortste keren naar tong en oren. Hulpmiddel: een kopspeld. Doch daarbij begint slechts het avontuur der pluizenarij. Vooreerst stelde zich de vraag of de door ons geplukte grashalm als bloeiwijze nu een pluim, een aar of een aarpluim had. Het verschil zit blijkbaar in de lengte van de steeltjes der aartjes.

En dit probleem was nog niet door iedereen doorgrond toen we alweer aan het pluizen gingen: nu waren de aartjes zelf aan de beurt. Even beschrijven hoe dit verloopt. Je pulkt met je kopspeld het onderste en het bovenste kelkkafje (K1 en K2) opzij, de rest valt eruit en daar sta je dan met je kafjes. Maar daarover niet getreurd, je begint opnieuw met een vers aartje en... doorloopt deze fase nog een 5-tal keer, want de boel zit verdraaid losjes ineen. Heb je dan eindelijk het binnenste pakketje te pakken gekregen, dan werk je de kroonkafjes (zijnde K1 en K2, waarvan K1 soms een kafnaald bezit). Die kroonkafjes met inhoud noemen we een bloempje: je vindt er dan gewoonlijk ook meeldraden en een stamper in, welke zeker de moeite waard zijn om eens van dichterbij te bekijken.

Schematische voorstelling van een aartje.

- K1: onderste kelkkafje;
- K2: bovenste kelkkafje;
- Kr1: onderste kroonkafje;
- Kr2: bovenste kroonkafje;
- n: naald;
- Sp: spil van het aartje;
- b,c: tweede en derde bloempje.

Enige KELKKafjeskenmerken: REUKGRAS (*Anthoxanthum odoratum*) heeft 4 K's doordat er één steriele bloem is gemuteerd tot kafjes; ook KAMGRAS (*Cynosurus cristatus*) telt zo een verzameling steriele bloempjes per aartje; de K's van het TIMOTHEE-GRAS (*Phleum pratense*) vertonen 2 puntjes (onthoudt Timothee-twee!); ENGELS-RAAIGRAS (*Lolium perenne*) heeft geen K's.

Op de wandeling die tot aan de rand van de plas voerde vonden we verschillende soorten grassen. Er werd dus menigmaal stil gestaan bij Zachte Dravik, Echte Witbol, Kamgras, Timothee-gras en zoveel meer soorten. Hugo kreeg zelfs een tuil Reukgras aangeboden. Bij kneuzing van de stengel komt hierdoor een aangename cumarine-geur (cumarine is een stof die lichtelijk giftig is). Spijtig genoeg beginnen grassoorten, zoals o.a. laatstgenoemde, uit dit grasland te verdwijnen daar de eigenaar van het stuk met steeds meer meststoffen werkt.

Tamelijk algemeen verspreide grassen zijn KROPAAR (*dactylis glomerata*), ENGELS-RAAIGRAS (omwille van zijn voedzaamheid veel ingezaaid), ECHE WITBOL (*Holcus latanus*), STRAATGRAS (*Poa annua*) dat zeer goed betreding verdraagt, RUW- en VELDBEEMDGRAS (*Poa trivialis*- en *pratensis*) op de sterkst beweidde en bemeste graslanden.

Merk even op dat planten voorkomen in zogenaamde plantengemeenschappen. Zo spreekt men o.a. van de RAAIGRAS-WEGBREE-ASSOCIATIE met als kensoorten: Grote Weegbree, ENGELS-RAAIGRAS, STRAATGRAS, Herderstasje, HANDJESGRAS, Varkensgras en Paardebloem. Het is een associatie van veel betreden bodems. Ook de ZACHTE DRAVIK (*Bromus mollis*), IJLE DRAVIK (-sterilis) en ITALIAANS RAAIGRAS (*Lolium multiflorum*) vindt men op deze bodem. Op kalkarme bodems komen eerder GEWOON- en KRUIPEND STRUISGRAS (*Agrostis tenuis* en -*canina*) voor. De GEKNIKTE VOSSENSTAART (*Alopecurus geniculatus*) groeit waar in sterk beweidde graslanden de waterstand fel wisselt, en ook langs de oevers van bemeste weilanden, samen met het FIORIN-GRAS (*Agrostis stolonifera*) en RUW- en VELDBEEMDGRAS. In de klasse der vochtige graslanden komen op regelmatig beweidde, bemeste plaatsen de GROTE VOSSENSTAART (*Alopecurus pratensis*), KROPAAR en BEEMDLANGBLOEM voor. Waar de grondwaterstand daarentegen weinig wisselt op venige bodems of waar op matig voedselrijke, vochtige bodems slechts eenmaal per jaar wordt gemaaid, daar treft men RIETGRAS (*Phalaris arundinacea*) aan; RIETGRAS heeft een tongetje aan de bladschijf, RIET heeft haartjes.

Zonder regen, maar met een flinke bries, was dit nogmaals een interessante bijscholing. Helaas kunnen we hier na dit jaar geen wandeling meer maken. Men zal het gebied naar zeggen van Hugo onder water laten lopen. In dit rijke gebied is de lucht ook het bekijken waard, wanneer de trek der vogels is aangebroken. Of op heldere avonden, wanneer aan de hemelkoepel duizende sterren te bewonderen staan. Laat ze hier toch in godsnaam geen recreatieoord inplanten. Of omwille van wachtkom-planningen het hele Schulens Broek naar de vaantjes helpen. Kom dus zolang het nog kan, meewandelen aan het Schulens Meer, want misschien is het de laatste keer. En dit zijn we eigenlijk aan dit kleinood verschuldigd: treed tegen allen die het bedreigen met vereende krachten in het geweer! Tot ziens, dus.

Annemie Verheyden, St.Truiden.

Bronnen:

- SEYMOUR, J., Zorg voor het land, 1982. Uitgeverij Westland NV, Schoten.
SMETS, E. en J. VAN ASSCHE: Determinatietabel van de voornaamste grassoorten in graslanden op basis van vegetatieve kenmerken.
K.U.L. Instituut voor Plantekunde, Heverlee.
CORPORAAL, A. en A. APTRoot: Schijngrassen, Tabel voor vegetatieve Cyperaceae en Juncaceae; 1982. Uitgave J.B.U. Utrecht;
DEN HELD, J.J.: Beknopt overzicht van de Nederlandse Plantengemeenschappen 1982 K.N.N.V., Hoogwoud.

dagboek

Het relaas van een poging tot alternatieve zelfvoorziening

EEN MOEILIJK JAAREINDE MAAR EEN HOOPVOL BEGIN.

Het is weer koud, bar koud. Deze keer zijn we er echter op voorzien. Begin januari hadden we onze voorzorgen genomen, toch kon de kou nog binnen langs allerlei gaten en kieren. Dat is nu eenmaal zo in een woonst die nog maar half in orde is. Tegen het einde van de periode hadden we alles goed dicht met krantenpapier, plastic en ander isolatiemateriaal. De temperatuur haalde al 12 graden.

Erger was het voor de dieren. De geiten zaten samen in één stal, de schapen in de andere en bij elk een toom kippen. Alle gaten waren dicht gemaakt met stro. Bij de geiten moest dat elke dag opnieuw gedaan worden, omdat die beesten het stro dat niet voor hen bestemd is nu eenmaal altijd het lekkerste vinden. Dieren opsluiten is misschien niet zoals het hoort, maar het natte najaar heeft zijn tol geëist: 5 dode geiten en 3 dode schapen, allemaal jaarlingen.

Ondanks de voorzorgen waren er weer slachtoffers. Deze maal niet door de koude, wel door de jagers. Rosanne, Waffie en Idefix overleefden een strichninevergiftiging niet. Op zich een heel treurig feit, vooral omdat Rosanne, die 6 jaar onze dieren bewaakte, op weg naar de veearts de geest gaf. De dag daarna kregen we dan ook nog een fikse rekening te betalen: 750 frank belasting per hond en per jaar, ook geldend voor honden die je pas hebt. Zoiets wordt een dure aangelegenheid en er werd besloten: geen nieuwe honden. Het kost teveel en de daders, die wel bekend zijn, worden toch niet gestraft. De heren van de Tongerse Rechtbank komen hier immers ook jagen. Rechtbank heet dat. Toch zijn we een week later weer van gedacht veranderd als op zondagmorgen een jong schaap dood in de boomgaard ligt: verscheurd door de honden. We zijn dan maar weer op zoek naar een goede schaaaphond. Wie helpt ons?

Maar het gaat niet altijd even slecht. We hebben 2 nieuwe geiten gekocht: Aagje en Hildegard, 2 rasechte melkgeiten. Hildegard heeft wel een ongelukje gehad en kan niet meer lopen. Dat heb je als je overgevoelig bent. Dan denk je: Arm beest, als we haar goed verzorgen kan ze misschien nog wel genezen. Maar het ging allemaal niet zoals we hadden gehoopt. Tot ze op 9 februari haar jong kreeg. Niet zonder moeite. Omdat ze niet kon rechtstaan, moest Rik een hand helpen en het moest vlug gaan. Het jong zat verkeerd, moest er weer helemaal terug in en toen, met één pootje naar voor, geraakte het er toch uit. Sindsdien kan ze al staan. Wel niet lang, maar lang genoeg om haar te melken. Haar jong geven we de melk dan met de fles. Aagje wierp op 11 februari, zomaar zonder enig geluid. We waren Hildegard aan het verzorgen en intussen had ze 2 jongen geworpen. Beide moeders stellen het prima. Ze geven genoeg melk voor 3 jongen en voor een gezin van 3, binnenkort 4 personen.

Vanaf nu leven we naar het voorjaar toe: groen, bloemen, lammetjes, kuikentjes; nieuw leven, nieuw geluid, hoera. En toch is er bij al die toekomstmuziek het gemis van mijn vader, die stierf in de herfst, die we niet meer kunnen meenemen in de nieuwe lente. Hij hield van het avontuurlijke leven dat wij leiden en was een en al aandachtig toehoorder als er weer van alles was misgelopen. Hij

stond ons bij met raad en daad en steunde ons met zijn stille hardnekkigheid. Ach, we moesten hem nog zoveel vragen.

Weet je, ik heb zes zaadjes van de toverhazelaar gekregen. Het was zijn lievelingsplant. Als de zaadjes kiemen zal ik ze koesteren met mijn eigen warmte. En als het struiken geworden zijn zal ik er van houden zoals ik van hem hield, mijn vader. Door de takken zal ik kijken naar de sterren en ze proberen thuis te wijzen, zoals hij deed, mijn vader. Misschien ontdek ik een beeld dat naar hem lijkt, dat mij doet denken aan zijn gezicht, mijn vader.

Marijke Van Houtte, Borgloon.

EEN VASTE BIJDRAGE VOOR DE JEUGD.

D A G L E N T E ! D A G L E V E N !

Vul zelf enkele woorden tussen deze woorden.

V O G E L Z A N G

M E E R L I C H T .

M E E R W A R M T E !

F R I S S E

B L O E M E N

O P E N B A R S T E N D E
K N O P P E N

N I E U W L E V E N !

D O E J E M E E ?

DE NATUUR BEWONDEREN

DE NATUUR BESTUDEREN

BEKIJKEN

BELEVEN

BELUISTEREN

BESCHERMEN

SMAKEN

VERDEDIGEN

VOELEN

LIEFHEBBEN.

WAT PAST ER BIJ?

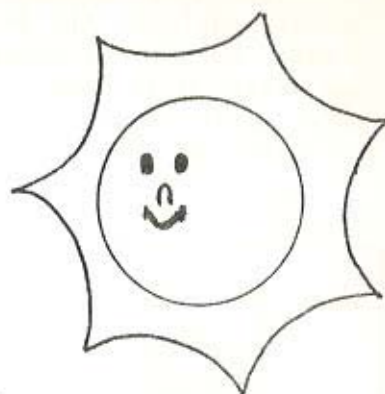
Met mijn zintuigen kan ik de natuur bij voorbeeld: bewonderen,

.....
.....

Met mijn HART en mijn VERSTAND kan ik de natuur bij voorbeeld be-
schermen,

LENTE LACH : Gaby Cliteur.

Als de lente door de bomen lacht,
en de tuin ontwaakt in prille pracht,
dan lachen de mensen naar wind en naar zon,
die stoeien en dartelen op 't groenend gazon.
Dan denken de mensen aan zomerse pracht.
Ze vergeten de winter, hun zorgen, hun klacht,
begroeten het voorjaar in bot en in plant,
en juichen vol vreugde: de lente is in 't land.

MET ONZE ZINTUIGEN , MET ONS HART EN ONS
VERSTAND ZOEKEN WE NAAR NIEUW LEVEN IN DE
LENTE .

1. DE KNOPPEN AAN DE BOMEN :

Als het warmer wordt, ongeveer + 6° C, dan beginnen de sappen van de bomen te stijgen. De knoppen zwellen en springen open. Zoek eens de botten aan de bomen. Uit de dikkere BLOEMKNOPPEN komen de bloemen te voorschijn, die zorgen voor de voortplanting. De bladeren komen later, als de bloemen volledig verdroogd zijn.

DE BLOEMKNOP

Zie je dat de BLADKNOPPEN langer zijn dan de bloemknoppen? In een bladknop zitten bladeren en takjes, maar geen bloemen. Voel eens aan de knoppen, ze zijn bedekt met een zoete, kleverige laag, waar de bijen op afkomen.

LET EENS ENKELE DAGEN OP HOE DE KNOPSCHUBBEN OPEN-
GAAN EN HOE DE EERSTE TERE BLAADJES VERSCHIJNEN.

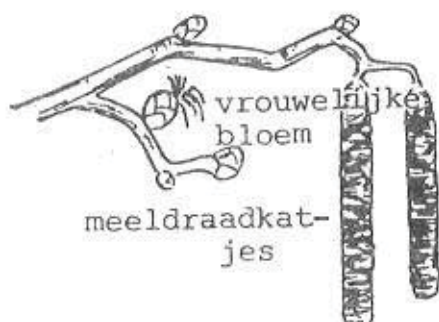
DE BLADKNOP

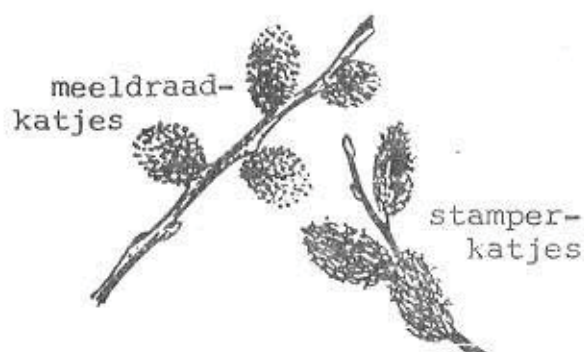
GROEI VAN DE BLADEREN

2. DE EERSTE KATJES IN DE NATUUR :

DE HAZELAAR.

DE WILG.

In de vroege lente staan de eiken en de beuken kaal en daar tussen, wat lager, groeit de hazelaar. Nu ontvangt de hazelaar nog het volle licht en haast zich om te bloeien. Zie je de lange, GEELGROENE KATJES bengelen aan de hazelaar? Dat zijn de MANNELIJKE KATJES. Raak ze even aan. Wat zie je? Wel, een wolkje geel stuifmeel. Zoek nu op hetzelfde twijgje een ROOD TOEFJE, dit is een rood knopje, waaruit enkele lange draadjes steken. Dat zijn de VROUWELIJKE BLOEMPJES.

Bij de hazelaar staan de stamper- en de meeldraadkatjes op één zelfde struik. Zo een plant noemen we EENHUIZIG.

De WIND zorgt voor de bestuiving, zodat we in de vroege herfst hazelnootjes kunnen plukken.

DOORSTREEP WAT NIET JUIST IS :

DE HAZELAAR is een éénhuizig-tweehuizig katjesdragende boom. De bestuiving gebeurt: door de wind, door de insecten.

Zoek de wilg in je omgeving. Hij groeit langs sloten en beken. Zie je de wolachtige katjes? Ze bestaan uit piepkleine bloempjes. Ze komen te voorschijn uit de donkerbruine schubben. Eerst hebben we de GELE MEELDRADEN van de MANNELIJKE BLOEMEN. Zoek op een andere wilg de GRIJSGROENE STAMPERKATJES, de VROUWELIJKE BLOEMEN. Nooit staan de meeldraaden en de stamperkatjes op dezelfde wilg. Daarom zegt men dat de wilg TWEEHUIZIG is. De bijtjes verzamelen stuifmeel en brengen het naar hun korven. Op hun tochten bezoeken ze de vrouwelijke katjes, die honing bevatten. Aan de pootjes en aan de vleugeltjes van de bijen zit stuifmeel en zo komt dit terecht op de kleverige stampers van de katjes. Bijen en wilgen helpen zo elkaar. Snap je dat?

DE WILG is een éénhuizig-tweehuizig katjesdragende boom. De bestuiving gebeurt: door de wind, door de insecten.

Samenstelling: Mimi Mondelaers, Bree.

eigen uitgaven

DE HOGE VENEN door RIK SCHUYTEN. Een overzicht over ontstaan, uitzicht, fauna en flora van ons grootste natuurgebied. Met een beschrijving van de voornaamste bezienswaardigheden en van de mooiste wandeltochten door de Hoge-Venen-Natuur.

GEOLOGIE door FRANS KEYERS. Boeiende en begrijpelijke informatie over de bodem waarop wij leven, speciaal bewerkt voor Limburg. Een 'must' voor elke natuurgids.

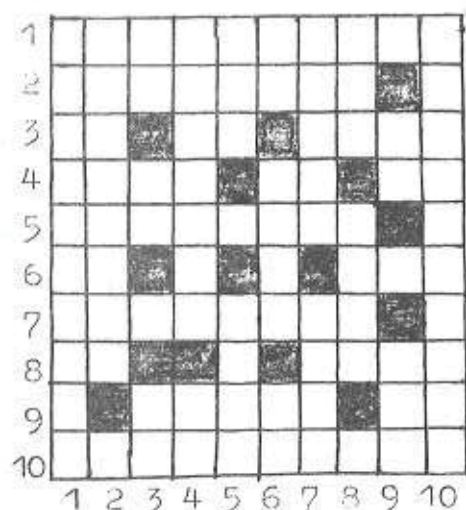
ZEELAND door THEO DREESSEN. De geschiedenis en vorming van een boeiend landschap. Met beschrijving van vele interessante excursiepunten in de Zeelandse natuur.

VERKRIJGBAAR: Theo Dreesen, Neeroeterenstraat 53, 3671 Opoeteren. 011/86.43.54.

KOSTPRIJS: 60 frank per brochure, verzendingskosten bijkomend te betalen.

natuurkruiswoorden

Opgave voor juni 1985.

Oplossing van het decembernummer.

HORIZONTAAL:

1. Natuurgebied in Midden-Limburg- Zeezwaluw.
2. Hol van een muis-voorzetsel-zeevis.
3. Stad aan het Ijsselmeer.
4. Koninklijke Hoogheid- bijwoord- Leger des Heils.
5. Slim dier- stoomschip- drank.
6. Wilde haver- medeklinkers van tomat- muzieknoot.
7. Kiezelandsteen (-S)- vijf verschillende medeklinkers
8. Gemeenschappelijk bouwland- kalksteenhelling in de Fagnes.
9. Eiland in het Spaans.
10. Voederkuilen- waadvogel.

VERTIKAAL:

1. Zwaluwen zijn het.
2. Narwal.
3. Bunzing- deel van een distel.
4. Voermansroep.
5. Penseelaapjes.
6. Insecteneter.
7. Chinese munten.
8. Larve van een langpootmug- bijbels figuur.
9. Huisdieren.
10. Nederland- grove vlasvezels- ratelpopulier.

Het Natuurkruiswoordraadsel is een inzending van Edgard Stevens, Nijverheidsstraat 17, 3740 Bilzen.